

Die Gaste

Sayı: 24 / Kasım-Aralık 2012

3-7 Sempozyum Sunumları

9 Alman Uyum Politikaları ve Göçmenler

Dr. Hakan AKGÜN

Hangi etnik veya sosyo ekonomik kökenden gelirse gelsin, hangi dine mensup olursa olsun, aile dili ne olursa olsun, Almanca bilgisi ne derecede olursa olsun, hangi engeli olursa olsun her çocuğu kapsayan ve onları çeşitli kategorilere ayırıp dışlamayan bir okul sisteminin yakın gelecekte oluşması dileğiyle.

10 İşselleyici Okul Göçmenlerin Eğitsel Mağduriyetlerine Bir Çözüm mü?

Prof. Dr. Michael FINGERLE

Geleneksel olarak Almanya'da öğrenim engelli tanılması *förderschule*lere sevk edilmekle paralel yürüyordu, ancak uzun süredir çocukların bu uygulamayla bağlantılı "ayırıştırılması" (*Absonderung*) ve iş piyasasına geçişlerinde yaşanan ve özel pedagoji tarafından talep edilen bütünleşme (*integration*) ya da yeni söylemle içselleme (*inklusion*) sorunlara yol açıyor.

12 Tarih ve Demokrasi Notları II

Koral OKAN

Tarihin hiçbir çağında, hiçbir yerde görülmemiş ölçüde "vatandaşlararası siyasal eşitlik", yönetime eşit katılma, yalnız teoride değil, henüz uygulamada da gerçekleştirilmiş, siyasal eşitlik ilkesi sınırlarına ulaştırılmış oluyordu.

14 Kiralık İşçilere İlişkin Toplu Sözleşme

Hüseyin AYDIN
(IG Metall)

İşkolu zamları bir işletmede daimi çalışanlarla aynı işi yapan kiralık işçilerin nihayet adil ücret almalarını da teminat altına almaktadır.

"Alman Eğitim Sistemi, Entegrasyon Politikaları ve Göçmenler" Sempozyumu 2012

6 Ekim 2012 tarihinde "Die Gaste" ve "Dil ve Eğitimi Desteklemek için İnisiyatif e.V." tarafından düzenlenen "Alman Eğitim Sistemi, Entegrasyon Politikaları ve Göçmenler" sempozyumu Duisburg-Essen Üniversitesi'nde yapıldı.

Die Gaste Genel Yayın Yönetmeni Zeynel Korkmaz'ın selamlama konuşmasıyla başlayan sempozyumda, Federal Eğitim Bakanlığı adına Wolfgang Schlump, T.C. Essen Başkonsolosluğu adına Mete Zaimoğlu, Duisburg-Essen Üniversitesi adına Prof. Dr. Ute Klammer, Türkiye ve Uyum Araştırmaları Merkezi Vakfı (TAM Vakfı) adına Prof. Dr. Hacı Halil Uslucan, Hans Böckler Vakfı adına Shazia Saleem, Rosa Luxemburg Vakfı adına Güldane Tokyürek ve Almanya Türk Toplumu (TGD) Başkanı Kenan Kolat birer açılış konuşması yaptılar.

Prof. Dr. Armin Bernhard (Duisburg-Essen Üniversitesi), PD Dr. Eva Borst (Mainz Üniversitesi), Prof. Dr. Franz Hamburger (Oldenburg Üniversitesi), Prof. Dr. Hans-Peter Schmidtke (Oldenburg Üniversitesi), Prof. Dr. Ernst Apeltauer (Flensburg Üniversitesi), Prof. Dr. Henning Wode (Kiel Üniversitesi), Prof. Dr. Rosemarie Tracy (Mannheim Üniversitesi), Zeynel Korkmaz (Die Gaste Genel Yayın Yönetmeni), Prof. Dr. Wolf-D. Bukow (Siegen Üniversitesi), Prof. Dr. Jürgen Nowak (Alice Salomon Yüksekokulu) ve Dr. Hakan Akgün'ün (Anadili Öğretmeni) konuşmacı olarak yer aldıkları sempozyum geniş bir ilgi ve katılımı gerçekleştirdi.

2009'dan bu yana düzenlenen sempozyumlar dizisinin dördüncüsü olan sempozyumda, "Alman Eğitim Sistemi ve Göçmenlerin Fırsat Eşitliği", "İkidillilik, Çokdillilik ve Anadili Temelinde Dil Öğrenim Modelleri" ve "Entegrasyon, Inklusion, Asimilasyon, İnterkültür, Mültikültür, Leitkültür... Almanya'nın Entegrasyon Politikası" başlıkları altında toplam üç oturum gerçekleştirildi. Birinci oturumda, Alman eğitim

sisteminin temelinde yatan eğitim anlayışı, eğitimin uluslararası ölçekte sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel yönü irdelebilirken, aynı zamanda neo-liberal eğitim anlayışına karşı eleştirilerde bulunuldu. İkinci oturum, uluslararası ölçekte uygulanan dil öğrenim modellerine ayrıldı. Türkiyeli göçmen çocukları için tasarlanmış olan "Kiel Modeli"nin uygulama ve sonuçlarının yanı sıra genel olarak dil öğrenim sürecinde kullanılan "immersion" (daldırma) yöntemine ve anadili üzerinde yükselen sistemli ve programlı Almanca öğrenim modeline değinilirken, her dilin desteklenmesi gerektiği belirtildi. Sempozyumun son oturumunda, entegrasyon sürecinin başlamasıyla birlikte ortaya atılan kavramların uygulamadaki yansaları

ve sonuçları üzerinde duruldu. Konuşmacılar, hareketlilik, çeşitlilik ve çağdaşlaşma uygulamalarına karşı yürütülen politikaların artık eskidiğini, herşeyin kültüre bağlanmasının yanlış olduğu ve sınıflı bir toplumun varlığının bilinmesi gerektiğine vurgu yapılarak, kapsayıcı bir eğitimin niteliği ve önemi hakkında bilgi verdiler.

Sempozyum Koordinatörü Avukat Asuman Öktem, sempozyum sunumlarının daha önceki sempozyumlarda olduğu gibi kitap olarak yayınlanacağını ve böylece sempozyumda elde edilen bilgilerin Türkiyeli göçmenlerin sorunlarının çözümü için bir başvuru kaynağı olacağını bildirdi.

DIE GASTE

İki AYLIK TÜRKÇE GAZETE

TÜRKISCHE ZEITUNG

ERSCHEINUNGSWEISE: ALLE ZWEI MONATE

Unentgeltlich

ISSN 2194-2668

Herausgeber: Initiative zur Förderung von Sprache und Bildung e.V.

DİL VE EĞİTİMİ DESTEKLEMEK İÇİN İNİSİYATİF e.V.

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

ViSdP/Chefredakteur:

ZEYNEL KORKMAZ

(Duisburg/Essen Üniversitesi, Türkçe Öğretmenliği Bölümü)

YAYIN YÖNETİMİ/REDAKTION:

ENGİN KUNTER (Doktorandin)

GÜLDEN GÜNGÖR

OZAN DAĞHAN

Posta Adresi:

Postfach 10 30 03

40021 Düsseldorf

İnternet Adresi:

www.diegaste.de

E-Posta/Mail:

diegaste@yahoo.com

Sparkasse Düsseldorf

BLZ 30050110

Kontonummer 1005468796

Dizgi/Layout: Die Gaste Verlag
Baskı/Druck: Hürriyet-Deutschland

İÇERİK

Açılış Konuşmaları	3	Sempozyum 2012
I. Oturum	5	Sempozyum 2012
II. Oturum	6	Sempozyum 2012
III. Oturum	7	Sempozyum 2012
Sempozyum Mesajı	8	Udo Michallik
Alman Uyum Politikaları ve Göçmenler	9	Dr. Hakan Akgün
İçselleştirmeye Okul Göçmenlerin Eğitsel Mağduriyetlerine Bir Çözüm mü?	10	Prof. Dr. Michael Fingerle
"Nation Branding" (Ulus Markalaşması) Bir Devletler Raporu mu?	11	Prof. Dr. Wolfgang Schneider
Tarih ve Demokrasi Notları II	12	Koral Okan
Elektronik Oturum İzni (Elektronischer Aufenthaltstitel/eAT)	13	Av. Fatma Bostan
İkidiillilik	13	Aydan Özoğuz
Kırsal İşçilere (Zeitarbeiter) İlişkin Toplu Sözleşme	14	Hüseyin Aydın
Çeviri Ödülü Ahmet Arpad'a	15	Die Gaste/Haber
Sempozyum Sunumu (Özet)	16	Zeynel Korkmaz

“Alman Eğitim Sistemi, Entegrasyon Politikaları ve Göçmenler” Sempozyumu 2012 Açılış Konuşmaları

“Sosyo-Ekonomik Nedenler, Sosyal Statü ve Evde Ailenin Konuştuğu Dil Temel ve Etkin bir Rol Oynamaktadır”

Federal Eğitim Bakanlığı'ndan Wolfgang Schlump, böyle olağanüstü bir programı hayata geçirenlerin üniversite öğrencileri olmasının son derece değerli olduğunu ve Almanya'nın tek Türkçe öğretmeni yetiştiren Türkistik Bölümü'nün ve TAM Vakfı'nın Duisburg-Essen Üniversitesi'nde bulunmalarının bir rastlantı olmadığını belirterek, konuşmasını eğitimi izleme süreci, eğitim araştırmaları ve önemli uygulamalar başlıkları altında üç ana noktada yapacağını söyledi.

Dil ve entegrasyon, çokdillilik, ikidillilik ve kültürlerarasılık gibi kavramların Almanya'nın entegrasyon politikasının odak noktasını oluşturduğuna, entegrasyon kavramının toplumsal katılım anlamını taşıdığına ve eğitimin, yetkinleştirmenin ve kalitenin temel taşları olduğuna dikkat çeken Wolfgang Schlump, “Annette Schavan'ın söylediği gibi, bütün çocuklar ve gençler, kökenleri gözetilmeksizin, iyi bir başlangıca sahip olmalı ve gereksinimlerine göre sürece eşlik edecek en iyi desteği almalıdır” diyerek sözlerini sürdürdü.

Bu yıl gerçekleşen Beşinci Entegrasyon Zirvesi'nde yer alan ulusal entegrasyon faaliyet planının, stratejik ve işlevsel hedeflerin yanı sıra, somut uygulamaları ve araçları da betimlediğini ve eğitim alanı da dahil entegrasyon politikasını genel anlamda daha anlaşılır ve güvenilir kılmak isteyen göstergelere dayandırıldığını belirten Wolfgang Schlump, “Göstergeler, eğitim izleme sürecinin anahtar kelimesidir. 2005'te yapılan nüfus sayımının dikkat çeken yanı, ilk kez Alman ve yabancılar ayrımı yerine göç kökenli kavramının kullanılmasıdır. Amacımız, eğitim kalitesini artırarak, federal ölçekte 2015'e kadar diplomasız öğrenci sayısını %4'e indirmek ve işsiz genç yetişkinlerin sayısını da %17'den %8'e düşürmek olacaktır” dedi.

Wolfgang Schlump, eğitim izleme sistemi yoluyla belirgin olarak görülen, göçmen çocukların ve gençlerin eğitim durumları, eğitime katılımları ve başarı düzeylerine yönelik yapılan araştırmalarda istatistik olarak durumlarının istenilen düzeyde olmadığını ve bu bağlamda eğitim araştırmalarının çoğaltılması gerektiğini vurgulayarak, “Özellikle sosyo-ekonomik neden, sosyal statü ve evde ailenin konuştuğu dil, temel ve etkin rol oynamaktadır. Bu nedenle 2007 yılı sonunda federal hükümet, eyaletlerle birlikte ampirik eğitim araştırmalarını yürürlüğe koydu. Yani ulusal bir eğitim sarkacı, sosyo-ekonomik eğitim sürecine benzeyen, erken çocukluk döneminden yetişkinliğe kadar süren ve göçmen kökenli insanların özellikle dikkate alındığı bir süreç. 2010 yılında eşit şartlar ve katılım temel konulu bir araştırma yapıldı ve yakında yayımlanacak bu araştırmanın temel noktası dilsel eğitim ve çokdillilik. Yürütülmekte olan bir diğer araştırma ise dil anlayışları ve dil desteği” dedi.

“Bir Dili Öğrenmek Bir Başka Dili Öğrenmeyi Kolaylaştırır”

T. C. Essen Konsolosu Mete Zaimoğlu, göçmenlerin yaşadıkları topluma uyumu sırasında karşılaştıkları sorunların gerek akademik gerekse siyasi çevreleri yakından ilgilendirdiğini, bu süreçte göçmenleri kabul eden devlet, kabul eden devletin halkı, göçmenler ve göçmenlerin geldiği ülkeler olmak üzere dört ana aktörün işbirliğiyle ve el ele vererek başarıya ulaşabileceğini vurgulayarak konuşmasına başladı.

Entegrasyon politikalarının akılcı bir zeminde tartışılması, özeleştirili yaklaşımla ileriye dönük iyimser ve yapıcı anlayışın korunması ve aynı zamanda başta eğitim ve istihdam olmak üzere tüm alanlarda fırsat eşitliğinin sağlanması gerekliliğine dikkat çeken Mete Zaimoğlu, “Uyum konusunun en önemli araçlarından, uygulamalarından biri de şüphesiz eğitimidir. Bu alanda fırsat eşitliği yaratılmasının yanı sıra, eğitim sisteminde içerik olarak göçmenlerin ihtiyaçlarına cevap verecek uygulamaların geliştirilmesi ayrıca önem taşımaktadır. Böylesine özen gösterilmesi gereken konunun kültürel, toplumsal, ekonomik ve pedagojik boyutları kapsayacak şekilde tüm yönleriyle ele alınması gerekmektedir. Bu çerçevede göçmenler için mevcut eğitim sistemi içinde başarılı olmalarına zemin hazırlayacak ve fırsat eşitliği sağlayacak yeni çözümler geliştirilmelidir. Böylece göçmen çocukların buldukları topluma uyum göstermeleri, toplumsal barışa daha fazla katkıda bulunmaları, ekonomik hayata artı değer olarak dönmeleri ve kendi ile barışık bireylerden oluşan toplumun oluşmasına katkıda bulunmalarını sağlayacaktır” dedi.

Eğitim imkanlarının yeni nesillerin gelecekteki hayatlarına donanımlı bir şekilde hazırlanmasına ve küreselleşen dünyada yer edinebilmelerine olanak sağlayacağına değinen Mete Zaimoğlu, konuşmasını şu sözlerle bitirdi: “Göçmen çocuklarının eğitimdeki konularının başında, yaşadıkları ülkenin dili ile birlikte anadilin de öğretilmesi gerekmektedir. Bu çocuklara eğitim sistemi içinde anadillerini öğrenme imkanı tanınmalıdır. Uyum politikaları genellikle buldukları ülkenin dilini öğretmeye odaklandığından, anadili eğitimi ikinci plana atılmakta ve çoğu zaman ihmal edilmektedir. Öte yandan, bir dili öğrenmek bir başka dili öğrenmeyi kolaylaştırır. İkidilli eğitim kişilerin bakışını değiştirmekte, ufkunu genişletmekte ve donanımlı bireyler olarak buldukları topluma dışlanma hissi yaşamadan adapte olmalarını sağlamaktadır. Anadili ayrıca, göçmen çocukların en temel hakları olan kendi kültürlerini öğrenmelerine ve anavatan ile olan ilişkilerine de vesile olmaktadır”.

“Çeşitliliği, Doğru Bir Zeminde İnşa Edilebilecek, Büyük Bir Potansiyel ve Hazine Olarak Görüyoruz”

Duisburg-Essen Üniversitesi Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Ute Klammer, yapılan görgül eğitim araştırmaları sayesinde göçmenlerin entegrasyon ve eğitim sisteminde karşılaştıkları sorunlara ilişkin artık çok daha fazla bilgi bulunduğunu, ancak varılmak istenilen noktaya dek uzun bir yol katedilmesi gerektiğini belirterek sözlerine başladı.

Artık nelerin dikkate alınması gerektiğinin çok daha iyi bilindiğine ve çocukların eğitim sistemine entegrasyonu söz konusu olduğunda ortaya çıkan sorunların sadece göç kökenlilik sorunu değil, özellikle sosyal statü ve ailenin durumunun da önemli etkenler olduğuna dikkat çeken Prof. Klammer, “Genelde sorunları yaratan göç kökenlilik değildir. Çocukların nasıl entegre edilebileceği gündemde olduğunda, ki eğitim sistemine entegrasyon da buna dahildir, ortaya çıkan sorun daha çok toplumsal bir sorundur. Bu ailenin sosyal yapısıyla ilintilidir. Çocukların yüksek öğrenim görmesi, hala hangi aile ortamından geldiğiyle bağlantılıdır. Ebeveynlerin akademik deneyime sahip olmamaları, çocuklarına yüksek öğrenimi olanaklı kılmak için gerekli desteği verememelerine neden oluyor. Ama biz aynı zamanda bu sorunun salt göçmenlikle değil, dil sorunuyla da ilgili olduğunu biliyoruz” dedi.

Duisburg-Essen Üniversitesi'nin göç ve entegrasyon konusuyla uzun zamandır ilgilendiğine değinen Klammer, burada özel bir olarak yaratılarak Almanya'da ilk kez Farklılıkların Yönetimi Bölümü'nün kurulduğunu, giderek diğer üniversitelerin de bu konuya ağırlık vererek göç kökenli öğrencilerin de iyi bir eğitim alabilmelerinin koşullarının yaratılmasına çalışıldığını dile getirdi ve sözlerine şöyle devam etti: “Üniversitemizdeki öğrencilerin dörtte biri göç kökenli. Çeşitliliği doğru bir zeminde inşa edilebilecek büyük bir potansiyel ve hazine olarak görüyor, öğretim üyelerimizin de bu konuya daha duyarlı olması yönünde çalışıyoruz. Üniversitemizin otuz yıldır başarıyla yürüttüğü göçmen çocuklar için destek dersi programı, Essen şehrinden tüm Almanya'ya yayıldı ve birçok üniversitede de başladı. Bir başka programa dikkat çekmek istiyorum, Şansın Karesi Programı (*Chance hoch 2*). Bölgemizde bulunan ve özellikle göç kökenli olan, akademisyen ailelerden gelmeyen dokuz ve onuncu sınıflardaki yetenekli öğrencileri eğitim sisteminin tehlikeli dönemeçlerinden geçişlerinde ve ilk akademik derecelerini edinmelerinde destekliyoruz. Mercator Vakfı tarafından da destekleniyor ve bir anlamda da deniz rolünü görüyor. Özel olarak desteklediğimiz nokta, üniversiteye başlangıç aşaması. Danışmanlık sistemimiz yoluyla öğrencilerimizin farklılıklarını gözlemleyebiliyoruz”.

“Alman Eğitim Sistemi, Entegrasyon Politikaları ve Göçmenler” Sempozyumu 2012 Açılış Konuşmaları

“Bilginin, Zekadan Çok Daha Fazla Değişkeni Vardır”

Konuşmasına bir anekdotla başlayan Türkiye Araştırmalar ve Uyum Vakfı Bilimsel Direktörü Prof. Dr. Hacı Halil Uslucan, şunları kaydetti: “Başarı motivasyonunun temelinde, kendini başkalarıyla karşılaştırmak değil, daha iyi olmak isteği yatar. Ve bunlar evde oluşan eğitim sermayesinin özelliklerindedir. Ebeveynler hangi sermaye biçimine -sadece maddi değil, aynı zamanda sembolik sermaye- sahipler. Bunlar değişkenlerdir, örneğin zeka gibi. Bu konuda yapılan araştırmalar zekanın açıklayıcı bir etmen olduğunu gösterse de, herşey kolayca zekayla açıklanamaz. Özellikle eğitim alanında yapılan birçok araştırma, önbilginin zekadan çok daha fazla değişkeni olduğunu ortaya koyuyor, bir başka deyişle bu genetikle belirlenemez. O nedenle, biri daha az diğeri daha fazla zeki olabilir, ancak sıkı bir çalışma ve bilgi ile zeka işlenip hazırlanabilir”.

Psikolojik değişkenlerin odak noktası, bilinçli kontrolün iç ve dış bağlantıları, insanın çevresinde yaşananlara ilişkin sorumluluk duygusu gibi konulara değinen Prof. Uslucan, “Bu bağlamda göç kökenli ailelerden gelen gençlerin ve öğrencilerin öğrenilmiş çaresizlik ya da bensezlik durumuna yönelmek istiyorum. Bu ne demektir? İnsanların, çaba gösteren insanların başarısız olmaları, ikinci bir denemeden sonra yine başarısız olmaları ve insanların bir süre sonra çaresizliği kabullenmesidir. Bu durum 60’larda ve 70’lerde öğrenciler üzerinde yapılan araştırmalarda kanıtlanmıştır. İnsanların çevresini kontrol edememe duygusu ve çevrenin kısıtlamaları gibi etkenler, insanın kendisini zayıf hissetmesine yol açacağı gibi bilişsel becerilerinin de gelişimini engeller” dedi.

Alman eğitim sisteminin elemeci niteliğine değinen Prof. Dr. Uslucan, Boston Consulting Enstitüsü’nün 2010 yılında yaptığı bir araştırmayı örnek göstererek, eğitimde düşüş ihtimalinin yükselme ihtimaline göre daha yüksek olduğunu vurguladı.

“Eğitim Geleceği Gösterir”

Entegrasyonun ve eğitimde karşılaşılan güçlüklerin konu edilmesinin, tartışılmasının ve çözüm önerilerinin sunulmasının ve ayrıca göçmenlerin kendi girişimiyle böyle bir sempozyum gerçekleştiriliyor olmasının özellikle dikkat çekici olduğunu belirten Shazia Saleem, konuşmasına Hans Böckler Vakfı’nın yürüttüğü çalışmalar hakkında bilgi vererek başladı.

“Hans Böckler Vakfı sendikal, toplumsal ve siyasal konulara duyarlı genç insanları desteklemeyi kendine görev edindi. 2.400 burslu öğrencisi bulunuyor. Eğitimden uzak, göç kökenli ailelerden olan genç insanlar odak noktasını oluşturuyor. Bu noktada Hans Böckler Vakfı, eğitimde ilerleme sağlayabilmeleri için yüksel öğrenim sürecinde ve doktora çalışmalarında ekonomik destek veriyor” dedi.

Hans Böckler Vakfı ve Goethe Enstitüsü’nün işbirliği ile burs alan öğrencilerin Almanca yeterliklerinin artırılması için yoğunlaştırılmış bir dil kursunun geliştirildiğini belirten Shazia Saleem, bu uygulamada, özellikle Almanca’yı ikinci dil olarak öğrenen öğrencilerin Almanca’daki dilsel güvensizliğinin ortadan kaldırılmasının hedeflendiğini ve akademik alan dili ile bilim dilinin kullanılmasında karşılaşılan zorlukların aşılmasına çalışıldığını dile getirerek sözlerine şöyle devam etti:

“Eğitim yoluyla entegrasyon Hans Böckler Vakfı’nın da hedeflerinin merkezinde yer almaktadır. Bugün gerçekleştirilen *Alman Eğitim Sistemi, Entegrasyon Politikaları ve Göçmenler Sempozyumu* vakıf çalışmaları için de önemli bir yere sahip. Tarihsel ve ideolojik çelişki noktaları ortaya konulmalı ve reform konuları tüm yönleriyle işlenmelidir. Göç kökenli aileler çoğu zaman çocuklarının gidecekleri okul konusunda, yeterince bilgileri olmadığı için ve öğretmenin çocukları için vereceği kararın doğru olacağını düşündüklerinden tercihi öğretmenlere bırakıyorlar” diyerek, konuşmasını tamamladı.

“İnsanın Özgünlüğünün ve Kişisel Gelişiminin Önkoşulu Özgür ve Eşit Eğitim Olanaklarıdır”

Rosa Luxemburg Vakfı adına söz alan Güldane Tokyürek, konuşmasına şu sözlerle başladı: “Eğitimin, entegrasyonun ve sosyal eşitsizliğin dengelenmesinde önemli bir önkoşul olduğu herkes tarafından kabul edilmektedir. Bireyin toplumsal yaşam içinde umutlarını gerçekleştirebilmesi ve toplum içinde başarılı olabilmesi yüksek eğitim düzeyine ulaşmasını öngerektirir. Kendi deneyimlerime dayanarak söyleyebilirim ki, burada sadece göçmen çocuklardan bahsetmiyoruz. Bunu günlük çalışma hayatım içerisinde, sosyal yardım alan ailelerin çocuklarının da etkilendiğini gözlemleyebiliyorum. Birçok şey yapılmış olmasına rağmen yeterli olmuyor. İnsanın özgünlüğünün ve kişisel gelişiminin önkoşulu özgür ve eşit eğitim olanaklarıdır. Kültürel yaşama katılım ve toplumun gelişiminin biçimlenmesine katılımdır. Almanya maalesef eğitim olanaklarının ve eğitim başarısının sosyal kökene bağımlı olduğu bir ülkedir”.

Okulun kamusal eğitim sisteminin yapı taşlarından birisi olduğunu ve tüm çocuk ve gençlerin bu temel alanda eğitimlerini edindiklerini vurgulayan Tokyürek, Rosa Luxemburg Vakfı’na göre, “Herkesi kapsayan bir eğitimi olanaklı kılmak için, eğitim sisteminde, bütün çocuklar birlikte eğitilmeli ve bireysel becerileri en iyi şekilde desteklenmelidir. Eğitim sistemleri çocukların erken yaşta eğitimini, onların farklı gereksinmelerine göre biçimlendirmeli ve uyarlamalıdır. Ancak herkesi kapsayan bir eğitim sisteminde, eğitimde adaletten söz edilebilir” dedi.

“Görevimiz bütün çocuklar ve gençler için yaşanabilir bir geleceğin koşullarını yaratmaktır. Bunun en temel koşulu da herkes için eşit eğitim ve gelişim olanaklarının sağlanmasıdır. O nedenle, Rosa Luxemburg Vakfı güçlü bir toplumun oluşması ve ortak hedeflere ulaşmak için çaba göstermektedir. Herkesi kapsayan bir eğitim mümkündür” diyerek sözlerini tamamladı.

“Söz konusu olan Alman eğitim sisteminin değiştirilmesi ve farklı kökenden insanların da katılımının sağlanmasıdır. Almanya’daki katılım olanaklarını çoğaltabiliriz”

sözleriyle konuşmasına başlayan Almanya Türk Toplumu Başkanı Kenan Kolat, “Almanya’daki Türk göçmen, araştırmaların gösterdiğinden çok daha başarılı, çünkü araştırmalar genel tabloyu gösteriyor. Eğer sınıfsal özelliklere yakından bakılırsa, sınıf atlama konusunda Türkiye kökenli toplumsal grup en başarılı olanıdır. O nedenle sınıf atlama ve sınıf atlama uygulamaları genelde gösterilenden çok daha değişik. Bu noktada toplumumuza Almanya’da başarılı insanların olduğunu göstermeliyiz. Sorunlar elbette olacaktır. Fakat yeterlilik söz konusu olduğunda sadece sorunlardan konuşuyoruz. Ben sorunlardan bahsetmek istemiyorum. Benim sözünü etmek istediğim, ülkemizi, Almanya’yı nasıl ileriye götürebiliriz. Bizim hedefimiz bu, sorunlar değil. Bütün insanların sorunu vardır. Burada söylemek isterim ki, Almanya’daki Türk azınlık Almanya’nın geleceğidir. Altı yaşın altındaki çocukların üçte biri göç kö-

kenli ve bu büyük şehirlerde %60 oranında. Yirmi yıl sonra, yirmi yaşın altında, on altı yaşın altında %75 oranında bir nüfus olacaktır. Gelecek bizimdir. Gelecek göç kökenli insanlarındır. Almanya Cumhuriyeti bunu kavrayamazsa, o zaman, iyi geceler” dedi.

“Önemli olan konuyu sadece entegrasyon yönüyle görmek değil. Entegrasyon beni ilgilendirmiyor. Beni ilgilendiren çocukların ve gençlerin eğitim durumlarıdır. Onlar, burada doğdular ve buradalar, Almanya’da yaşıyorlar. Ayrıca Türkiye’den gelen insanların üçte biri Almanya’da doğdu. Üç milyon insanda bir milyon ve onlar buranın bir parçası. Onlar, ne göçmen ne başka birşey, bu ülkenin bir parçası. Asıl konu, alt katmandan gelen çocuklarının ya da sosyal durumu zayıf olan ailelerin çocuklarının eğitim durumlarıdır. Bütün toplumun katıldığı bir tartışmaya ihtiyacımız var” diyerek konuşmasını tamamladı.

“Alman Eğitim Sistemi, Entegrasyon Politikaları ve Göçmenler” Sempozyumu 2012

I. Oturum

Alman Eğitim Sistemi ve Göçmenlerin Fırsat Eşitliği

Prof. Dr. Armin Bernhard

PD Dr. Eva Borst

Prof. Dr. Franz Hamburger

Prof. Dr. Hans-Peter Schmidtke

Sempozyumun “Alman Eğitim Sistemi ve Göçmenlerin Fırsat Eşitliği” başlıklı birinci oturumunda ilk sözü alan Duisburg-Essen Üniversitesi Genel Pedagoji Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Armin Bernhard, Alman eğitim sisteminin temelinde yatan bir eğitim anlayışı olup olmadığı sorusuna yanıt arayarak, olası bir eğitim anlayışının nasıl karakterize edilebileceği konusunu irdeledi.

Eğitim tasarımlarının kültürün ve toplumun dışında oluşmadığını dile getiren Prof. Bernhard, bu tasarımların toplumsal ilişkiler ve iktidar yapılarıyla bağlantılı olduğunu belirtti. Alman eğitim anlayışını belirleyen asıl çelişkinin, toplumsal işgücü kullanımını özel tarzda kendi tekelinde tutan bir güç ile bu işgücünün eğitim yoluyla üretiminin toplumsal-kamusal doğası arasında yattığını dile getiren Bernhard, “*Ausbildungssystem*” kavramı –ki kavram olarak zaten eğitimin sınırlandırılmasına işaret eder– sermayenin değerlendirilmesinde herhangi bir engelle karşılaşılmayacak toplumsal koşulları oluşturma direktifine bağlanmıştır. Demek ki eğitimden ne anlaşıldığı ile eğitimin uygulamada nasıl olduğu, büyük ölçüde üretime hakim olan toplumsal gruplara bağlıdır...ve bu gruplar, kendi çıkarlarına göre eğitimi tanımlama ve uygulama gücüne sahiptir” dedi.

Federal Almanya eğitim sisteminin, 1770-1830 yılları arasında özgürlükçü bir kategori olarak geliştirilmiş olup, hala burjuva toplumun ilk ve üst aşamalarında tanımlanan bir eğitim anlayışına göre hareket ettiğini, bu anlayışın geniş kitleleri feodal ideolojilerin kısırcısından kurtarmayı ve onları özgürlükçü, liberal ekonomiyi hedefleyen bir toplumun inşa edilmesine katılmalarını sağlamayı amaçladığını, eğitim araştırmaları açısından bu amacın bugün henüz gerçekleştirilememiş olarak görüldüğünü söyledi.

Prof. Bernhard yasalarda ve müfredatlarda yer alan eğitim kavramının içerikten yoksun olduğunu ve Max-Planck Eğitim Araştırmaları Enstitüsü gibi bir kurumun eğitim raporları ve incelemelerinde onlarca yıldır eğitim kavramı/egitim anlayışı sözlerine yer verilmediğini, bu kavramların belleklerden silindiğini vurguladı: “Eğitim, artık yalnızca eğitim iddia eden, ama insanların çoktan ekonomik açıdan işlevselleştirildiği, cesede dönüşmüş bir kavramdır, bu, beklenti ve gerçeklik arasında haykırın bir oransızlıktır”.

1949 sonrasında eğitim politikalarının gelenekleri canlandırmayı hedeflediğini dile getiren Bernhard, bu geleniği savunan kesimlerin Weimar Cumhuriyeti’nde ortaya çıkan okul yapısının temelinde yatan ve Nazi döneminde de devam ettirilen biyolojik yetenek kavramını hedeflediklerini belirterek, şunları kaydetti: “Biyolojik yetenek kavramının asıl tezi, insanların farklı okul türlerine göre dağılımının, nüfusun yetenek yapılarını yansıtmakta olduğu tezidir. Yetenek, eğitim ve yaşam fırsatı açısından eşitsizlik esaslarının oluştuğu, toplumsallaşmanın gerçekleştiği çevrenin bir sonucu değil, doğanın bir armağanı olarak görülüyordu. Böylece eğitim sisteminin seçici işlevi ve okulun üçlü yapısı meşrulaştırıldı.”

Eğitimin uluslararası ölçekte ekonominin bir işlevi haline getirildiğini belirterek konuşmasına başlayan Mainz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Öğretim Görevlisi PD Dr. Eva Borst, piyasalaştırma ve eğitim kavramlarının bağdaştırılamayacağını, eğitimin bir meta olmayıp, tüketim nesnesi olarak kâr-yarar hesaplarına tabi tutulamayacağını söyleyerek, büyük şirketlerin kâr oranlarını arttırmak istedikleri eğitim sektöründe verilecek hizmetlerin dünya genelinde yılda 1 trilyon Euro’ya denk düştüğünün basına yansıdığını vurguladı. Borst, eğitimde piyasalaştırmanın “Anlayan ve düşünen, kendine ve dünyaya eleştirel yaklaşan insanı yaratan, özgürleşmeyi ve olgunlaşmayı hedefleyen klasik eğitim düşüncesini içermediğini, tersine bu piyasalaştırmayla eğitimin sıkı bir kontrole tabi ve asgari içeriklere indirgenmiş olduğunu, gençleri en uygun biçimde iş piyasasına hazırlamayı ve demokratik pazar ekonomisine yakınlıştırmayı amaçladığını” söyleyerek, sözlerine şöyle devam etti: “Eğitimin ne olduğunu ya da olması gerektiğini artık eğitim kurum ve örgütlerinin kamuoyu tartışmaları ve bilimsel tartışmalar belirlemiyor, tanım koyma egemenliğini uluslararası ölçekte etkin olan ekonomi kuruluşları üstlenmiştir”.

Ekonomik krize değinen Eva Borst, neo-liberalizm ilkelerinin kriz nedeniyle kesinlikle temelden sarsılmadığını, kapitalist pazar rejiminin bu sayede, toplumun büyük bir kesiminin aleyhine, tümüyle yayılabildiğini açıkladı. Bunun sonucu olarak artık insanların bilişsel yönden sömürülmesi için tüm kanalların açıldığını, devlet desteğinin kesilmesiyle okulların ve üniversitelerin zor durumda kalarak, şirketlerle işbirliği kurmaya zorlandıklarını ve bağımsızlıklarını yitirmekte olduklarını belirten Dr. Borst, bu gelişmeleri göz önünde bulundurarak, “Hangi sınıfa, katmana, etnik kökene ve cinsiyete ait olunursa olunsun, herkesin erişebileceği bir eğitim istemi, artık yavaşça solmakta olan eski zamanların bir kalıntısı gibidir” dedi. “Eğitim fırsatlarını kısıtlamak, yıpratıcı rekabette başarılı olanların seçilmesi ve daha önemlisi, eğitimsel içeriklerin kontrol edilmesi olanağını beraberinde getiriyor” diyen Borst, “Bu nedenle toplumsal eşitliği savunan her gerekçe, neo-liberal ekonomik sisteme bir saldırıdır ve bu sistemin savunucuları tarafından, demagogik konuşmalarla etkisizleştirilmektedir” şeklinde sözlerine devam etti.

Neo-liberal bakış açısına göre eğitimin de bir hizmet olarak görüldüğünü vurgulayan Eva Borst, devlet sübvansiyonlarının rekabeti etkilemesi nedeniyle, artık okul ve üniversitelere devlet desteği verilmemesi ve bu kurumların özel sektör ile rekabete geçmelerinin istendiğini belirterek, Almanya’da da kamu ödemelerinin büyük ölçüde kısıtlandığını, öğrenim içeriklerinin, önlisans (Bachelor) olduğu gibi, asgariye indirildiğini ve daha fazla bilgi edinmek isteyenlerin bu hizmetleri eğitim pazarından satın alarak temin etmek zorunda olduğunu dile getirdi.

Sempozyumun birinci oturumunda konuşan Prof. Dr. Franz Hamburger, göçmenlerin Alman eğitim sistemindeki

durumlarını irdeledi. Göçmenlerin eğitim yoluyla toplumdaki durumlarını iyileştirmeyi hedefleyen önerileri eleştiren Prof. Hamburger, bu önerilerin birşeyler yapıyor izlenimi verdiğini, her zaman doğru olduklarını ve iyi niyeti ortaya koymaya yaradıklarını, ancak sonal olarak tüm sorumluluğun göçmen ailelere devredildiğini belirterek, eğitim tartışmalarının günlük yaşamda kullanılabilir anlamsal bağlantılar ürettiğini, toplumsal imajları sağlamlaştırdığını ve baskın gelen çıkarların hayata geçmesine katkı sunduğunu söyledi.

Prof. Dr. Franz Hamburger, göçmen çocukların %15’inin ve Alman çocukların %6,5’inin herhangi bir mezuniyet edinemediklerini, sürekli göçmen çocukların “dramatik” durumlarına yapılan vurguların, okul sistemine yöneltilen toplumsal seçicilik eleştirisinin meşruiyetini yitirmesini sağladığını, yabancıların aslında bu söylemle egemenlik ve statüsel çıkarların korunmasında bir araç haline getirildiklerini öne çıkardı.

Göçmenlerin eğitimsel yoksulluk nedenlerinin göç kökenli olmalarında değil, sınıfsal konumlarında aranması gerektiği tezini savunan Prof. Dr. Hamburger, yoksulluğun ücretli emek koşullarına dayandığını ve her dokuz yılda bir göçmen ailelerin %60’ının yoksulluk sınırına dayandığını, öte yandan bu ailelerin yoksulluk oranının %26-%28 civarında olduğunu sözlerine ekledi.

Eğitimde eşitliğe ve dezavantajların eğitim yoluyla aşılmasına odaklanmanın, aynı zamanda bu dezavantajların kalıcılığın katkısı sunabileceğini belirten Prof. Dr. Hamburger, “İşçi ve akademisyen çocuklarının yüksek öğrenimine ilişkin araştırmalar bugün dezavantaj yaratan ilişkilerin azalmasını, tersine güç kazandığını gösteriyor. Okul mezuniyetlerinin “yüksek” değerinden söz etmek de gerçeğin salt sınırlı bir karakteristiğini ortaya çıkarıyor, çünkü günümüzde hala her işi kabul eden...kolayca iş piyasasına alınabilen ya da bu piyasadan dışlanabilen esnek koşullarda çalışan insan ordusuna talep var” diyerek, yeterliklere sürekli atıfta bulunulsa da, esnekliğin en önemli nitelik olmaya devam ettiğini açıkladı.

Prof. Dr. Franz Hamburger, her ne kadar Alman vatanı ya da eğitimde başarılı olursa da, göçmenlerin toplumda varolan ilkesel eşitlik anlayışının dışında tutulmasının onların incinmesine yol açtığını ve eğitimde başarılı olmuş gençlerin kendilerine vaat edilen yaşamdan beklediklerini elde edemeyecekleri endişesini taşıdığını belirtti.

Göçmen çocuklarının eğitimde fırsat eşitliği konulu bir sunum yapan Prof. Dr. Hans-Peter Schmidtke, ağırlıklı olarak engelli okulları ve işçelleme uygulamasını tartışmaya açtı. Onlarca yıl önce az oranda Türk çocuğunun engelli okullarına gönderildiğini belirten Prof. Dr. Schmidtke, bugün bu oranın çok yüksek olduğunu dile getirdi. *Sonderschule* adı altında yürütülen engelli okullarının *Förderschule* olarak adının değiştirildiğini, içeriğinde ise hiçbir farklılık olmadığını da kaydetti.

Göç kökenli ve Alman vatandaşı olan öğrencilerin engelli okullarındaki durumu hakkında sağlıklı veriler olmadığına işaret eden Prof. Dr. Schmidtke, yabancı öğrenci kategorisinden hareketle, bu grubun engelli okullarındaki oranının eyaletlere ve kentlere göre farklılık gösterdiğini belirtti. Çok sayıda engelli okullarının bulunduğu belli başlı bölgelerde, bu okullara giden öğrenci sayısının da yüksek olduğuna, ancak bunun öğrencilerin durumuyla ilgili olmadığına, tersine bu okulların varolmasından kaynaklandığına dikkat çeken Prof. Dr. Schmidtke, ayrıca göçmen

çocuklarının bu okul türüne gönderilme riskinin, bir kentte yaşayan göçmenlerin oranına göre değiştiğini, oranın yüksek olması durumunda bu riskin düşük olduğunu ifade etti.

Prof. Dr. Schmidtke, Kuzey Ren Vestfalya Eyaleti'nde hazırlanan ve okul yasalarında değişiklik öngören yasa tasarısına atıfta bulunarak, bu yasa tasarısına Kasım ayı sonuna kadar önerilerde bulunulabileceğini ve Türk kuruluşlara seslenerek, "Sizden bu yasa değişikliğini dikkatlice incelemenizi ve göç bağlamının bu değişikliğe dahil edil-

mesi için etkin olmanızı rica ediyorum" dedi. Söz konusu yasa tasarısı uyarınca artık çocuklarını engelli okullarına gönderip göndermeme konusunda son kararı verme hakkı ebeveynlere tanınacak, engelli okullarının kapatılması ise bu tasarıda öngörülüyor.

Prof. Dr. Hans-Peter Schmidtke, engelli ve engelli olmayan çocukların birlikte öğrenimini amaçlayan içselleştirici eğitimin, engelli çocuklar için bir fırsat sunduğuna işaret ederek, bu uygulamanın çocukların *hauptschule* mezuniyeti edinme oranlarını arttırdığını da sözlerine ekledi.

II. Oturum

İkidiillilik, Çokdillilik ve Anadili Temelinde Almanca Öğrenim Modelleri

Prof. Dr. Rosemarie Tracy

Prof. Dr. Henning Wode

Prof. Dr. Ernst Apeltauer

Zeynel Korkmaz

Sempozyumun "İkidiillilik, Çokdillilik ve Anadili Temelinde Almanca Öğrenim Modelleri" başlıklı ikinci oturumunda söz alan Prof. Dr. Ernst Apeltauer, Türk çocuklarının Almanca öğrenimini desteklemek amacıyla uygulanan Kiel Modeli'ne değindi. Kendi tasarladığı bu modelde ortaya çıkan bulgulara dayanarak çocukların eğitim süreçlerinde kendi öğrenimlerini yönettiklerini saptayabildiklerini belirten Prof. Dr. Apeltauer, konuşmasında bu öz yönetimin boyutlarını ve önemini açıkladı. Çocukların sürekli dilsel formları dikkate alarak kendi girdilerini kontrol ettiklerini ya da etkili hale getirmeye çalıştıklarını, konuşmalarını düzelttiklerini, bunun öğretmenler tarafından görülmesi ve desteklenmesi gerektiğini ifade ederek, "İkinci dilde gelişim süreçlerini hedeflenen biçimde teşvik etmek, yardımda bulunmak ve desteklemek için, öğretmenler öğrenen kişiler (anahtar sözcük: dil öğrenim biyografisi), onların öğrenim potansiyeli ve yabancı dil öğrenmek için (anahtar sözcük: yoğun uğraş alanı) gösterdikleri çabalar hakkında bilgi sahibi olmalıdırlar" dedi.

Günümüzde Almanya'nın neredeyse her eyaletinde dil destek programları uygulandığını dile getiren Prof. Dr. Ernst Apeltauer, buna karşın bilimsel açıdan çocukların ikinci dil ediniminde ilkdilin etkisi ile ilgili çok az bilgi olduğunu vurgulayarak, bu etkinin var olduğunu gösteren örnekler verdi.

Eyaletlerde uygulanan programların amacına ulaşmadığını öne çıkaran Prof. Dr. Apeltauer, Baden-Württemberg Eyaleti'nde söz konusu dil desteğini ele alan değerlendirmelerin, bu uygulamaların geniş ölçüde etkisiz kaldıklarını ortaya çıkardığını sözlerine ekledi. Prof. Dr. Ernst Apeltauer politikanın bu konudaki tutumunu eleştirerek, "Şu ana kadarki dil desteğinin kusuru, eğitim politikalarının ve öğretmenlerin kafasında Nürnberg Huni Modeli'nin hakim olmasıdır, bu modelin parolası: Biz çocukların dil gelişimi için nelere gereksinimi olduğunu ve gelecekte Almanca gerçekleşen bir derste başarılı olabilmeleri için ne öğrenmeleri gerektiğini biliyoruz. Bunu gerçekten kim biliyor? Her iki alana yönelik birçok spekülasyon var, ama çok az görgül araştırma bulunuyor. Göçmen aile çocuklarının ikinci ve üçüncü dil edinimi hala araştırmaların bir eksigidir" dedi.

İkinci konuşmacı olarak söz alan Prof. Dr. Henning Wode, uluslararası dil edinim modelleri arasında daldırma

(*immersion*) modelinin önemli bir program olduğunu, İngilizce öğrenen Alman çocuklarında başarıyla uygulandığını ve göçmen çocuklarının da dil sorununa bir çözüm sunabileceğini savunan bir sunumda bulundu. Daldırma modeline göre öğrenilmesi istenen dil, klasik anlamda dil dersi olarak değil, çocuk yuvalarında çalışma dili ve okullarda hayat bilgisi derslerinde ders dili olarak gerçekleşiyor.

Prof. Dr. Wode daldırma modeliyle yeni dilin daha iyi öğrenildiğinin, anadilinin olumsuz etkilenmediğinin ve ders içeriklerinin daha iyi öğrenildiğinin, yeni bir dilin erken yaşta öğrenilmesinin bilişsel yeterlikleri arttırdığının kanıtlanmış olduğunu söyledi. Uygulamanın başarılı olabilmesi için daldırma programının 6 ile 7 yıl sürmesi, öğrenilmesi amaçlanan dilin ders süresinin %60-%70'ini içermesi ve belirli alanlarla sınırlandırılmış değil, tüm dili kapsamaması gerektiğini söyledi.

Göçmen çocukları bağlamında güçlü olan dilin sınırlandırılmasıyla ya da tümüyle engellenmesiyle toplumsallaşmanın ve özellikle bilişsel gelişimin olumsuz etkilendiğine değinen Prof. Dr. Wode, iletişim bu ilk dil üzerinden gerçekleştiği için, toplumsallaşmanın aksamamasına dikkat edilmesi gerektiğini vurguladı. Çokdilli çocukların böyle bir sorunla, güçlü olan dilin çocuk yuvasında çalışma dili ya da okulda ders dili olmaması durumunda karşılaşabileceklerini sözlerine ekleyen Henning Wode, "Bu tür durumlarda gelecekte ders dili olmasa da güçlü olan dilin desteklenmesine devam edilmesinin çok yararlı olduğu görüldü. Beklenenin aksine, ilkin daha güçlü olan dilin desteklenmesi devam ettiğinde, belirli durumlarda zayıf olan dildeki, bir diğer ifadeyle ikinci dildeki öğrenme başarısı uzun vadede daha büyük olmaktadır" dedi.

Özellikle Almanca ve köken dilleri yaşa uygun düzeyde gelişemediği koşulda göçmen çocuklarının ister istemez bilişsel gelişiminin de yaşa uygun olmadığını dile getiren Prof. Dr. Wode, çocuk yuvası ve ilkokulun sonunda anadilindeki her türlü eksikliği aşılmış olması gerektiğini belirtti.

Mannheim Üniversitesi İngilizce Dilbilimleri Kürsü Başkanı Prof. Dr. Rosemarie Tracy, çokdillilik alanında yaşanan tartışmalara, varolan çelişiklere ve potansiyellere, gerçekleştirilmesi olanaksız durumlara ve karşılaşılan yanlışlara değineceğini belirterek sözlerine başladı.

Çokdilliliğin kamuoyunda iyi algılanmadığını belirten

Prof. Dr. Tracy, PISA araştırmalarından bu yana dil konusunun medyanın sürekli bir gündem maddesi haline geldiğini ve konuya olumsuz yaklaşıldığını dile getirdi. Medyada kullanılan yarım dillilik kavramına değinen Prof. Dr. Tracy, "Yarım diller yoktur, yeterince geliştirilememiş diller vardır....çocuklar eğer dillerini büyük anne-babaları gibi edinebilirlerse, bunun nedeni büyük anne-babalarıyla aynı girdilere sahip olamamalarında yatmaktadır" dedi.

Almanya'da çokdillilik tartışmalarında hem olumlu hem de olumsuz bakış açısının var olduğunu, Avrupa Birliği vizyonuna göre her vatandaşın en az üç dilli olmasının hedeflendiği, Alman toplumu içinde yaşanan çokdilliliğin ise küçümsendiğini belirterek, "Avrupa Birliği vizyonuna göre bir yandan dilsel çeşitlilik uluslararası pazarda rekabet açısından bir avantaj olarak görülüyor, öte yandan göçmenlerin ilkdillerinin sahip olduğu "artı değer" sorgulanıyor. Bu çifte standarttır, bir çelişkidir. AB düzleminde dilsel çeşitliliğin Avrupa içinde sağlamaştırıcı bir etmen olduğundan söz ediliyor. Her bir ülkedeki tartışmaları izlediğinizde, bu çokdilliliğin kısırcılık olarak görüldüğünü izleyebiliyorsunuz" dedi. Şu an Almanya'da üniversitelerde uluslararası araştırma süreci yaşandığını, yurtdışından gelen profesörlere iyi ödemeler yapıldığını ve öğrenciler için bir çekim noktası olmak istendiğini, bu nedenle ortalama bir İngilizce ya da Almanca ile hazırlanan ödevlere dahi iyi notlar verildiğini belirten Prof. Dr. Tracy, "Ama birçok ilkökulda, ki bu da tersi durumdur, her ayrıntı en ince hesaplara tabi tutuluyor. Bu gerçekten bir skandal" diyerek sözlerine devam etti.

Prof. Dr. Rosemarie Tracy, göçmen çocuklarının, anadili Almanca olan çocuklar için geçerli normlara göre değerlendirildiğini ve ilişkiler için kullanılan zamanın/öğrenim fırsatlarının hiç dikkate alınmadığını belirterek, kamuoyunun, bu bağlamda devreye giren enstrümanların söz konusu grubun gereksinimlerine uygun olmadığı konusunda yeterince duyarlılık göstermediğini vurgulayarak, çokdilliliğin yalnızca değerli görüldüğü durumlarda desteklenmesini eleştirerek, her dilin desteklenmeye hakkı olduğunu kaydetti.

Viyana Üniversitesi'nden Prof. Dr. İnci Dirim sağlık sebeplerinden ötürü sempozyuma katılamadı.

III. Oturum

Entegrasyon, Inklusion, Asimilasyon, İnterkültür, Mültikültür, Leitkültür... Almanya'nın Entegrasyon Politikası

Dr. Hakan Akgün

Prof. Dr. Jürgen Nowak

Prof. Dr. Wolf. D. Bukow

Sempozyumun "Entegrasyon, Inklusion, Asimilasyon, İnterkültür, Mültikültür, Leitkültür... Almanya'nın Entegrasyon Politikası" başlığı altında gerçekleştirilen üçüncü oturumunda söz alan Prof. Dr. Wolf D. Bukow, artık hareketlilik, çeşitlilik ve küreselleşmiş iletişimin günlük kentsel yaşamın geriye döndürülemez bir gerçeği olduğunu ve bununla bağlantılı dönüşüme toplum tarafından, çoktan eskimiş hareketlilik, çeşitlilik ve uzlaşma karşıtı tasarımları yeniden etkin hale getirmek yerine, uygun bir yanıt aranması gerektiğini belirtti.

Prof. Dr. Wolf. D. Bukow, günümüz toplum gerçeklerine bir bakışın, kent toplumlarında yaşayan insanların iş, eğitim, konut, sosyal ya da yasal güvence, siyasi katılım vb. gibi temel gereksinimlerinin gündemde olduğunu açığa çıkardığını ve bunlar için öncelikle ulusal açıdan tanımlanmış, yasal, sosyal, dinsel ya da kültürel belirli önkoşulları yerine getirmek zorunda olmak istemediklerini dile getirdi.

Kendi içerisinde heterojen olan toplumdaki her bir grubun, gereksinimlerini hayata geçirirken, kolektif olarak başarısızlığa uğramasında sorumluluğun ancak kendilerine tahsis edilen, yapısal olarak organize edilmiş engel ve sınırlardan ve de gerçekleştirilmesi olanaksız ırksal-ulusal içerikli önkoşullardan kaynaklanabileceğini söyleyen Prof. Dr. Wolf. D. Bukow, şu an yalnızca Güney Avrupalı göçmenler örneğinde yaşanan Avrupa Birliği'ndeki hareketlilik, içselleme stratejilerinin etkin olabildiğini gösterdiğini sözlerine ekledi.

Başarılı olan toplumsal gelişmelerin her zaman hareketlilik, çeşitlilik ve çağdaşlaşmaya dayanan dürüst ve adil bir ilginin sonucu olduğundan hareketle, dışsallama stratejilerinin yalnızca insanları hor görmek olmadığını, aynı zamanda çatışkılar ürettiğini ve tüm taraflarda milliyetçiliği güçlendirdiğini söyleyen Prof. Dr. Wolf. D. Bukow, ayrımlaştırma stratejilerinin, eşitsizlik, adaletsizlik ve mağduriyetleri sağladığı için kentlerdeki birlikte yaşama zarar verdiğini, içselleme stratejilerinin ise genellikle yoğun çabalar gerektirdiğini ve bu çabaların etkili olduğunu çoktan kanıtladıklarını belirterek konuşmasını bitirdi.

Almanya'da uygulanan entegrasyon politikalarına ve bu bağlamda kullanılan kavramlara eleştirel bir yaklaşım getiren Prof. Dr. Jürgen Nowak, artık entegrasyon kavramını kullanmadığını belirterek konuşmasına başladı. Farklı kesimlerin entegrasyondan çok farklı şeyler anladığını söyleyen Prof. Dr. Jürgen Nowak, "Bazı kesimler bundan zorla Cermenleştirmeyi anlıyor" dedi.

Almanya'da entegrasyon tartışmaları kapsamında sıkça tartışılan yönetici kültür (Leitkultur) ile ilgili olarak, "Alman kültürü nedir?" sorusuna yanıt arayan Prof. Dr. Jürgen Nowak, "Biz Romalılardan neleri aldık, örneğin dilsel olarak? Pencere, bodrum, mutfak... Yani bunu bize Romalılar getirdi. Meyve yetiştiriciliği, elma, armut; bunlar güneyden

geliyor. İtalyanlar bize bankacılığı öğretti: Brüt, net, girokonto, hepsi İtalyanca; ya da müzik, presto, vivace, allegro... Müziğimiz İtalyanca. Elbette bizde Mozart, Beethoven de var, ama biz ekleme yaptık, varolanın üzerine bir şeyler inşa ettik... Yönetici kültür öyleyse anlamsız" dedi.

Sınıfsallığın etnisiteden önce geldiğine işaret eden Prof. Dr. Jürgen Nowak, "Ben tüm sorunların kültüre dayandırılmasına karşıyım. Biz sınıflı bir toplumda yaşıyoruz" diyerek sözlerine devam etti. Berlin'den örnek veren Prof. Dr. Jürgen Nowak, orta sınıfın birleşik okula karşı olduğunu da şu ifadelerle dile getirdi: "Onlar, çocuklarının ayrıcalıklarını korumak istiyorlar. Dört hafta önce Süddeutsche Zeitung Gazetesi'nde bir makale yayınlandı, okulda Latince öğrenmek yine modern oldu, neden? Akademisyen orta sınıf çocuklarının Latince öğrenmeyenlerden farklı olabilmeleri için. Latince, alttaki proleterlerle aralarına bir fark koymaları açısından popüler. İşçi çocukları gelsin de rekabet etmeye kalkışın! Üst katman, zeki işçi çocuklarından korkuyor. Hepsi birleşik okula karşılar. PISA araştırmaları gösterdi, Finlandiya, İsveç... hepsi birleşik okula sahipler, biz ise üç okul sistemi ile arkalarında kalıyoruz" dedi. Eğitim sisteminde liselerin özel konumunu eleştiren Prof. Dr. Jürgen Nowak, buna bir son verilmesi gerektiğini sözlerine ekledi.

Paralel toplum kavramını da ele alan Prof. Dr. Jürgen Nowak, aslında zengin kesimlerin kentlerin belli başlı bölgelerinde paralel bir toplumda yaşadıklarını belirterek "Zenginler istedikleri yerde, yoksullar ise yaşamak zorunda oldukları yerlerde yaşıyorlar" dedi.

Ulusötesi bir bakış açısıyla göç olgusuna yaklaşılması gerektiğini savunan Prof. Dr. Jürgen Nowak, artık insan göçünün kalıcı olmadığını, bir sarkaca benzediğini ifade etti. Buna göre insanlar dönemsel olarak farklı ülkeler arasında yaşamlarını sürdürüyorlar ve bu ülkelerde sosyal bir çevreye sahipler. Eğitim sistemlerinin bu yeni gelişmeleri de göz önünde bulundurması gerektiğini belirten Prof. Dr. Jürgen Nowak, Türk kökenli akademisyenlerin artık Türkiye'de de çalışmalarını ve Türkiye ile Almanya arasındaki hareketliliğini örnek göstererek konuşmasını bitirdi.

Alman uyum politikaları ve göçmenler başlığı altında, anadili öğretmeni olarak ve entegrasyon alanında faaliyet

yürüten kurumlarda edindiği kişisel deneyimleri temel alarak konuşmasına başlayan Dr. Hakan Akgün "Almanya'nın göçmenler ve onların topluma entegrasyonu ile ilgili politikalarına baktığımızda göze çarpan en belirgin özelliği, gönülsüz göçmen ülkesi şeklinde özetlenebilir" dedi.

Dr. Hakan Akgün, göçmenlerin uzun süredir Almanya'da yaşıyor olmalarına rağmen, bu göç olgusunun Alman siyasetçileri tarafından kabul edilmediğini belirterek, "Özellikle eski Alman başbakanlarından Helmut Kohl'un başını çektiği CDU politikacıları bu gerçeği gözardı ederek, Almanya'nın bir göç ülkesi olmadığını savunmuşlardır. Yarı yüzyılı aşkın göç gerçeğine inat ortaya konan bu iddia, bugüne kadar üretilen sözüm ona uyum politikalarında belirleyici bir rol oynamıştır" şeklindeki düşüncesini dile getirdi ve sözlerine şöyle devam etti: "Dolayısıyla tüm uygulamalarda göze çarpan olgu, ya göçmenlerin geldikleri ülkelere dönüşünü özendirmek ya da onların toplumda yaygın olan değerleri üstlenerek, Alman toplumuna entegre ve adapte olmalarını sağlamaya çalışmaktır. Bu projelerin diğer bir özelliği ise, göçmen olarak nitelenen insanların edilgen bir kitle halinde görülmesi ve bu yardıma muhtaç insanların hangi özellikleri üstlenirlerse veya hangi yeteneklere sahip olurlarsa, bu toplumun bir parçası olabilecekleri şeklinde kafa yormaktır" dedi.

Kalıcı olmayan girişimlerin gündemi belirleyen bir uygulama olduğuna işaret eden Dr. Hakan Akgün, biraz yabancılar pedagojisi, biraz entegrasyon, biraz asimilasyon, biraz interkültür, biraz mültikültür yöntemiyle sistemin kurtarılmaya çalışıldığını sözlerine ekledi.

Sunumunda kapsayıcı eğitimi (inklusive Bildung) ayrıntılı bir biçimde irdeleyen Dr. Hakan Akgün, "Ben sistemdeki köklü değişimin ve hangi özelliği olursa olsun bütün öğrencileri kapsayan yeni bir sisteme geçişin ancak bu kapsayıcı eğitimin özellikleri ciddiye alınırsa mümkün olacağı konusunda umutluyum" diyerek sözlerini şu şekilde sürdürdü: "Gerçekten kapsayıcı eğitim tam olarak uygulanacaksa, kapsayıcı eğitim prensiplerinin tam tersi uygulamalarla ve mekanizmalarla dolu olan bu sistemin değişmesi kaçınılmazdır. Fakat ne yazık ki ilk reflexler yine kapsayıcı eğitimi yalnızca engelli öğrencilerin 'normal' okullara adapte edilmesi olarak uygulamaya çalışan programları içermektedir. Adı geçen uygulama planı engelli olarak veya özel destek eğitimi alan öğrencilerin sistemin çeşitli okullarına adapte edilmesi ile ilgili öneriler içermekte, fakat eğitim eşitsizliği, dışlama ve ayrımcılığın kaynağı olan okul tiplerine dokunulmamaktadır. Ne yazık ki bu ilk işaretler bu değişimin kolay olmayacağı ve politikacılar tarafından engellenmeye çalışılacağını ortaya koymaktadır."

Oldenburg Üniversitesi'nden Prof. Dr. Paul Mecheril sağlık nedeniyle sempozyuma katılamadı.

“Alman Eğitim Sistemi, Entegrasyon Politikaları ve Göçmenler” Sempozyumu 2012

Udo MICHALLIK

Eyalet Eğitim Bakanları Daimi Konferansı Genel Sekreteri

Henüz geçen yıl bu sempozyum katılımcılarını selamlama fırsatı bulabilmişim ve şimdi de sizlere seslenebildiğim için memnuniyet duyuyorum. Çünkü sizlerle diyalogta olmak benim açımdan çok önemli.

Eğitim yoluyla entegrasyon alanı, Eyalet Eğitim Bakanları Konferansı'nın çalışmalarına sıkıca bağlanmıştır. Bu yılın Mart ayında Eyalet Eğitim Bakanları Konferansı üyeleri Başbakan Angela Merkel ile konuyla ilgili bir görüşme gerçekleştirdi. Federal devlet ve eyaletler, eğitim, göç, entegrasyon ve fırsat eşitliğinin önemini politik gündemde büyük bir önceliğe sahip olduğu konusunda hemfikirler. Amaç, göç kökenli ve göç kökenli olmayan insanların eğitim biyografilerini mümkün olan en kısa zaman diliminde birbirine yaklaştırmaya devam etmektir. Burada yoğun çaba göstermek gerekiyor.

İlk başarılar ise artık belirginleşiyor:

- Aralarında ortalamanın üzerinde bir oranda göç kökenli çocukların da bulunduğu risk taşıyan öğrenci sayısı, PISA araştırmaları sürecinde son yıllarda geriledi.
- Herhangi bir mezuniyet edinmeden okulu terk eden ya da düşük mezuniyetlere sahip öğrencilerin oranı düştü.
- Göç kökenli çocuklar da dahil, lise mezunu öğrencilerin payı arttı.
- Göç kökenli çocuklar özellikle okuma yeterliklerini başarıyla geliştirdi ve bu sayede göç kökenli olmayan çocuklarla aralarındaki farkı gözle görülür biçimde azalttı.

Bu bağlamda 1 Nisan 2012'de yürürlüğe giren ve yabancı mesleki vasıfların kabul edilmesini öngören yasa da yol göstericidir. Bu, göçmenler için ilk defa yurtdışında edinilen niteliklerin bireysel değerlendirmeye tabi tutulması açısından yasal bir hak sağlıyor ve artık, henüz kendi ülkelerinde buldukları sırada, bu niteliklerin kabulünü sağlama olanağını sağlıyor. Federal devlet ve eyaletlerin hedefi, başvuru sahiplerinin tüm mesleki potansiyellerini Alman iş piyasasına aktarabilmeleridir. Eyalet Eğitim Bakanları Konferansı, vasıfların kabulünü öngören gerekli yasaların eyaletlerde süratle onaylanabilmesi için, eyaletlerdeki farklı bölümlerle işbirliği içerisinde ve kısa sürede örnek bir yasa taslağı hazırladı. Böylece vasıfların kabulü, yasal açıdan güvenceye alınmış ve merkezi bir yönetime dayanarak başlatılabilir.

Şu an ülkemizde yaklaşık 15 milyon göçmen yaşamaktadır, nüfusun beşte biri göç kökenine sahiptir. Bu rakamlar eğitim alanında biraz farklı: Burada genel ya da meslek eğitimi okullarına devam eden her dört öğrenciden biri göç kökenlidir. Ve bu bağlamda, üç yaş altındaki çocuklar arasında göç kökenlilerin oranı –ki bu oran giderek artmaktadır– 2010'da yaklaşık üçte bir civarında olmuştur. Bu gelişme, özellikle dikkatlerimizi yöneltmemiz gereken, genel olarak toplumumuzu ve özel olarak da eğitim kurumlarımızı yükümlü kılan bir dizi yeni görevle karşı karşıya

birakıyor.

Biz göçü yalnızca bir sorun olarak kavrama gibi bir hataya düşmemeliyiz, tersine onu bir potansiyel ve bir zenginlik olarak görmeliyiz. Bu nedenle göçmenlerin eğitimsel durumlarının iyileştirilmesi Eyalet Eğitim Bakanları Konferansı'nın özel bir ilgi alanıdır. İyi bir temel eğitim ve Almanca'ya yeterli düzeyde hakim olmak, bu bağlamda okulda, meslekte ve toplumda başarının yapı taşıdır. Yalnızca demografik dönüşüm tüm gençlerin potansiyellerini desteklemeyi ve yeteneklerin açınması için sorumluluk üstlenmeyi buyurmaz, aynı zamanda birçok ülkeden gelerek Almanya'da yaşayan ve çalışan insanlar olduğu gerçeği de bunu telkin eder. Tüm insanların eşit şekilde desteklenmesi ve onlara beklentiler yöneltilmesi eğitim politikalarında önemli bir değerdir.

Eyaletler çocuk yuvalarından başlayarak, ilköğrenim ve ardından ortaokul, lise ve meslek okullarında göç kökenli çocuk ve gençlerin belirlenen amaçlara uygun olarak desteklenmesi için yıllardan beri yoğun çaba sarf ediyor. Tüm gün okul uygulamasının büyük ölçüde yaygınlaştırılması, anadili dersinde olanaklar, okul ve okul öncesi dil desteğinin artırılması ve ebeveynlerle ortak çalışmaların desteklenmesi buna dahildir.

Ancak daha yapılması gereken çok şey var: Çok az sayıda göç kökenli genç lise mezuniyeti elde ediyor, meslek eğitimi görüyor (*duales Ausbildungssystem*) ya da üniversite okuyor. Okul mezuniyetine ve meslek eğitimine sahip olmayan göç kökenli gençlerin oranı hala çok yüksek.

Eyalet Eğitim Bakanları Konferansı 2007'den bu yana düzenli olarak göç kökenli insanların kurduğu örgütlerle görüşüyor. Çocuk ve gençlerin eğitim çabalarının desteklenmesine ilişkin sorumluluk üstlenildiğini içeren ortak bir bildiri kabul edildi. Burada esas olarak ebeveynleri Alman eğitim ve çıraklık eğitimi sistemine daha çok katmak ve bu sistemin anlaşılmasını sağlamak söz konusudur. Göçmen organizasyonları örnek bir biçimde farklı kültürel özkavrayışlar arasında köprü işlevini üstleniyor.

İyi bir Almanca bilgisi yalnızca çocuk ve gençler için değil, ebeveynleri için de büyük bir öneme sahip. Bu nedenle Eyalet Eğitim Bakanları Konferansı göç kökenli ebeveynlerin dil öğrenim olanaklarının artırılması için çalışıyor. Biz daha iyi bir entegrasyon adı altında veli kursları oluşturulmasını, ebeveynlerin okul yaşantısına daha etkin katılımını da göz önünde bulundurarak, destekliyoruz.

Almancalarında eksikleri olduğu görülen tüm çocuklara, derse ve eğitime eşit düzeyde katılmalarını sağlamak için destek veriliyor. Bu tüm öğretmenlerin görevidir. Dili destekleyen tüm girişimler, gerektiğinde tüm okul türlerinde, sınıflarda ve de her branşta sunulmalıdır. Aynı zamanda tüm öğretmenlere, derslerde dilsel destek sunma yükümlülüklerini yerine getirebilmeleri için gerekli mesleki eğitim hizmetlerinden yararlanabilmelerini sağlamak bir önkoşuldur.

Almanca ediniminin yanı sıra çocuk ve gençlerin ana-

dillerinin önemi de ana konulardan bir tanesidir. Anadili de günlük okul yaşantısında sabit bir yer edinmelidir. Anadili çocukların ilkidir. Çocuklar bu dilde düşünmeye, tasarımlar üretmeye, arzularını, görüşlerini, itirazlarını vs. ifade etmeye başlarlar. O, çocuk kimliğinin bir parçasıdır ve gelişmelerinin devamı için bir temel oluşturur. Anadilini kabul etmek ve desteklemek, aynı zamanda kişiliğin bir parçasına da saygı göstermek ve değer vermektir. Bu nedenle anadilinin kullanılması ve öğrenilmesini sürdürmek, başarısız olmuş bir entegrasyonun belirtisi olarak ele alınmamalıdır. Böyle bir anlayış, iki ve çokdilliliğin arkasında yatan başarıyı yanlış değerlendirir ve anadilinin bir çocuğun kimliği ve eğitimi için önemini gözden geçirir. Çok sayıda yayın iyi anadili bilgisinin göç kökenli çocuk ve gençlerin okula ilişkin ve eğitim dili yeteneklerini olumlu etkileyebileceğine işaret ediyor. DESI Araştırması sonuçları iki ve çokdilli büyüyen gençlerin dilsel yeterliklerinin İngilizce öğrenimi açısından olumlu etkide bulunabileceğini gösteriyor.

Bu nedenle eyaletler farklı biçimlerde –çokdilliliğin desteklenmesi anlamında– göçmen dillerinin okul kapsamında daha çok dikkate alınması için çaba gösteriyor. Bu, gerek anadili dersi aracılığıyla ya da okulların kültürlerarası açılımı yoluyla farklı biçimlerde ve farklı projelerle gerçekleştiriliyor.

Eyaletler göç kökenli öğretmen oranının artırılması hedefine ulaşmasından da kendilerini sorumlu görüyor. Okullarımızda çok daha fazla göç kökenli öğretmen olmasını istiyoruz ve buna gereksinim duyuyoruz! Birçok eyalette, lise mezunlarının ilgisini öğretmenlik öğrenimine kazanma umudunu da taşıyan, göç kökenli öğretmen ağırları bulunuyor.

Bu konuda da Eyalet Eğitim Bakanları Konferansı göçmen kuruluşlarıyla deneyim alışverişinde bulunuyor ve bu kuruluşların etkin olarak destek sunmalarını ümit ediyor.

Bizim açıımızdan eğitim, çıraklık eğitimi ve gelişimin devamı konularında eşit katılımın sağlanması yönünde kısa vadeli başarılar beklenemez, tersine uzun vadeli ve kesintisiz girişimler gerekmektedir.

Göç kökenli çocuk ve gençlerin eğitim durumlarını belirleyici ölçüde iyileştirmek için, herşeyden önce eğitim alanında daha fazla yatırım yapılmasına gereksinmemiz var. Göç kökenli öğretmen, sosyal danışman ve bakıcı oranının artırılması olmaksızın ve eğitim süreçlerine eşlik eden entegrasyon ve destek olanaklarının ve aynı zamanda varolan girişimlerin uygun bir değerlendirmesi olmadan, bize yöneltilen talepleri yerine getiremeyiz. Burada tüm taraflar açısından entegrasyonla bağlantılı sorunların yalnızca eğitim sistemiyle değil, ancak tüm toplum tarafından aşılabileceği bilinmelidir.

Bu anlamda sempozyumun tüm katılımcılarına ilgi uyandıran sunumlar ve verimli tartışmalar diliyorum. Bilgi aktarımı ve yaygınlaştırılmasındaki işlevinizi, sonuçların “ilgili en geniş kesimlere” ulaştırılması için kullanınız.

İlginiz için teşekkür ederim.

Alman Uyum Politikaları ve Göçmenler

Dr. Hakan AKGÜN

Sempozyum Sunumu

Almanya'nın göçmenler ve onların topluma entegrasyonu ile ilgili politikalarına baktığımızda ilk göze çarpan en belirgin özelliği "Gönülsüz Göçmen Ülkesi" (*Einwanderungsland wider Willen*) şeklinde özetlenebilir.

Nitekim ilk resmi işçi göçü antlaşması, 1955 yılında İtalya hükümetiyle ve daha sonraki yıllarda diğer işçi gönderen ülkelerin hükümetleriyle imzalanmış olmasına rağmen, 2000'li yılların başına kadar özellikle eski başbakanlardan Helmut Kohl'un başını çektiği CDU politikacıları bu gerçeği gözardı ederek Almanya'nın bir göç ülkesi olmadığını savunmuşlardır.

İşte yarı yüzyılı aşkın göç gerçeğine inat ortaya konan bu iddia bu güne kadar üretilen sözüm ona uyum politikalarında belirleyici bir rol oynamıştır. Dolayısıyla yapılan bütün uygulamalarda göze çarpan olgu ya göçmenlerin geldikleri ülkelere geriye dönüşünü özendirmek ya da onların toplumda yaygın olan değerleri üstlenerek Almanya toplumuna entegre ve adapte olmalarını sağlamaya çalışmaktır. Bu uygulamaların diğer bir özelliği ise göçmen olarak nitelendirilen insanların edilgen bir kitle halinde görülmesi ve bu yardıma muhtaç insanların hangi özellikleri üstlenirlerse veya hangi yeteneklere sahip olurlarsa bu toplumun bir parçası olabilecekleri şeklinde kafa yormaktır. Örneğin: Eğer onların çocukları da Almanların çocukları gibi Almanca konuşma yeteneğine sahip olurlarsa daha iyi okullara gönderilme hakkını elde ederler, daha iyi diplomalar alırlar, daha iyi işlerde çalışırlar ve böylece toplumda (tabii ki Alman toplumunda) kabul görebilirler! Yani sayın Prof. Dr. Paul Mecheril'in dile getirdiği gibi öğrenciler varolan eğitim kurumlarına uyar hale getirilmeye çalışılmaktadır, eğitim kurumlarının varolan öğrencilere ve onların gereksinimlerine göre uyarlanması söz konusu değil.

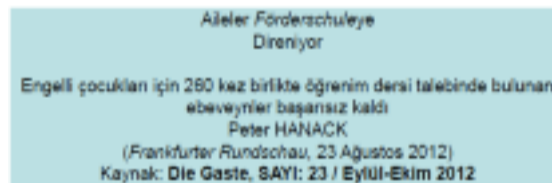
İşte bu bağlamda son yıllarda eğitimle ilgili gündemin en önemli konularından biri haline gelen kapsayıcı eğitim veya *Die Gaste*'nin söylemiyle içselleştirici eğitim (*inklusive Bildung*) konusuna değinmek istiyorum. Benim görüşüme göre şimdiye kadar uygulanan biraz yabancılar pedagojisi, biraz entegrasyon, biraz asimilasyon biraz interkültür, biraz multikültür yöntemiyle sistem kurtarılmaya çalışılıyor. Ben sistemdeki köklü değişimin ve ne özellikleri olursa olsun bütün öğrencileri kapsayan yeni bir sisteme geçişin ancak bu kapsayıcı eğitimin özellikleri ciddiye alınırsa mümkün olacağı konusunda umutluyum. Çünkü ilk olarak 1994 yıl-

ında İspanya'nın Salamaca kentinde açıklanan UNESCO bildirimini 2009 yılında Alman hükümeti de onaylamış ve 2022 yılına kadar bu bildirim prensiplerini yerine getirmeyi taahhüt etmiştir. Ve çünkü bu seçici ve eleyici okul sistemi ile kapsayıcı eğitimi tam anlamıyla ve bütün boyutlarıyla uygulamak olanaklı değildir.

Yani gerçekten kapsayıcı eğitim tam olarak uygulanacaksa kapsayıcı eğitim prensiplerinin tam tersi uygulamalarla ve mekanizmalarla dolu olan bu sistemin değişmesi kaçınılmazdır. Fakat ne yazık ki ilk reflexler yine kapsayıcı eğitimi yalnızca engelli öğrencilerin "normal" okullara adapte edilmesi olarak uygulamaya çalışan programları içermektedir (bkz.: Klaus Klemm/ Ulf Preuss-Lausitz "Auf dem Weg zur schulischen Inklusion in NR-Westfalen - Empfehlungen zur Umsetzung der UN-Behindertenrechtskonvention im Bereich der allgemeinen Schulen"). Adı geçen uygulama planı engelli olarak veya özel destek eğitimi alan öğrencilerin sistemin çeşitli okullarına adapte edilmesi ile ilgili öneriler içermekte, fakat eğitim eşitsizliği, dışlama ve ayrımcılığın kaynağı olan okul tiplerine dokunulmamaktadır. Bu tipik Alman refleksi Prof. Dr. Rolf Werning'in

"Inklusion: Chancen, Widersprüche, Perspektiven" başlıklı yazısında eleştirilmektedir.

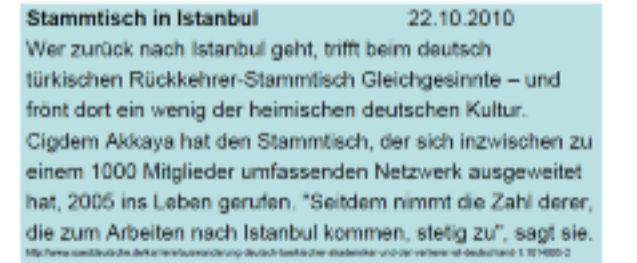
Ne yazık ki bu ilk işaretler bu değişimin kolay olmayacağı ve politikacılar tarafından engellenmeye çalışılacağını ortaya koymaktadır. Bu savdan yola çıkarak burada konunun hukuksal yönüne de dikkati çekmek istiyorum. Nitekim Almanya hükümetinin Birleşmiş Milletler kararını teyit etmesiyle bu konu uluslararası insan hakları hukukuyla ilgili yeni bir boyut kazanmıştır. Şu anda bir çok veli çocuklarının *förderschule*lere gönderilmesine karşı hukusal yollara başvurmaktadır. *Die Gaste*'nin son sayısında bu konuyla ilgili örnekler bulunmaktadır. İşte bazı veliler

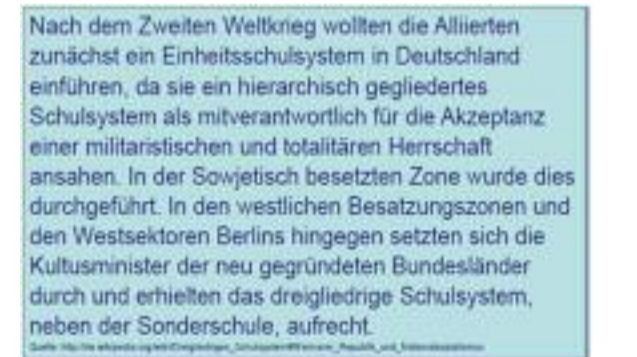
bu dışlayıcı ve eleyici sisteme karşı böyle karşı koymaya çalışırken ne yazık ki bir çok veli yılınlık içinde kaderine razı olarak çocuklarını *förderschule*lere ve *hauptschule*lere göndermektedirler. Peki Almanya'da yetişmekte olan 2. ve 3. kuşak akademisyen kesim nasıl tepki göstermekte? Bu bağlamda dikkatimi çeken üç tepki şekli var: Birincisi ve beni en çok rahatsız eden tutum şudur: Artık kendini bu sistemin parçası olarak gören bir takım öğretmen ve sosyal pedagog arkadaşlarımızın "aman bunlar yine tasarruf etmek için yeni bir yol buldular ve *förderschule*leri kapatarak giderleri azaltmak istiyorlar, halbuki bizim aile desteğinden yoksun çocuklarımız için en iyi okullar bunlardır" şeklindeki kraldan çok kralcı tepkileridir. Gerçekten kapsayıcı eğitimle ilgili yaptığım toplantılarda bazı göçmen kökenli eğitimcilerden böyle bir tepki gelmesini çok yadırgadım. Bu arkadaşlar ya sistemin değişmesinden ürken tutucu Alman meslektaşlarının bu konudaki düşüncelerini üstlenmişler, ya da gerçekten belli bir çekmeceye uymayan çocukların dışlanarak ayrı okullarda eğitilmelerinin en iyi eğitim şekli olduğuna inanmaktalar. Fakat bir şeyden henüz haberdar değiller: Bu yeni gelişim ne hükümetin para tasarrufu için yeni bir buluşu ne de göçmen çocuklarının başarılı olma-

larını engelleme taktiği. Bu yeni yönelim bir çok ülkede yıllardan beri -kişisel özellikleri ne olursa olsun- bütün çocukları kapsayan bir yönelimdir ve bu uygulama -yıllardır İskandinav ülkeleri örneğinde görüldüğü gibi- engelli veya engelsiz, sosyal ve ekonomik kökeni ne olursa olsun bütün çocuklar için yararlı olmaktadır.

Bir diğer tepki şekli ise göçmen kökenli akademisyenlerin burada yüksek okullardan başarıyla mezun olmalarına rağmen bu ülkeye sırtlarını dönmeleridir. Bu akademisyenler ise, Almaya da sonu gelmeyen uyum tartışmalarından bıktıkları için taşı tarağı toplayıp, kendilerini oldukları gibi kabul edeceğini umdukları ülkelere göç etmektedirler.

Bu noktada bu konferanslar dizisini büyük bir başarıyla 4. kez düzenlemekte olan ve kanayan yaraya parmak basarak onu dindirmeye çalışan "*Die Gaste*" etrafındaki genç akademisyenlere bu özveri ve Almanya çapında başka bir örneği bulunmayan çabalarından dolayı teşekkür etmek istiyorum. Bu da gözlemlediğim üçüncü bir tepki modelidir. Bu tür çabaların Almanya'da hukuk öğrenimi gören öğrencilere ve bu alanda çalışan bilim insanlarına örnek olması umudumu buradan tekrar dile getirmek istiyorum. Çünkü ne yazık ki yukarıda belirttiğim nedenlerden ötürü Almanya hükümetlerine konunun insan hakları ve uluslar hukuku boyutlarını anımsatmanın gerekli olacağı kaygısını taşımaktayım. Bu gerçekten "Almanya usulü perhizli kapsayıcılık veya gönülsüz kapsayıcılık" olarak tarihe geçmeye aday bir durum. Aşağıdaki örnekte görüldüğü gibi bazı uzmanlar bu dayatmayı Almanya'nın ırkçılık mirası olarak açıklamaktadırlar. İşte bu görüşü destekleyen bir *vikipedi* alıntısı daha:

Bu alıntıda da İkinci Dünya Savaşı sonrası Almanya'nın işgali sırasında işgal güçleri çeşitli okul tiplerini içeren okul sisteminin üstün ırk düşüncesinin ve totaliter rejimleri kabbullenmenin bir kaynağı olarak gördükleri ve yasaklamak istediklerini ve Alman politikacılarının bunu başarıyla engelledikleri belirtilmektedir.

Hangi etnik veya sosyo-ekonomik kökenden gelirse gelsin, hangi dine mensup olursa olsun, aile dili ne olursa olsun, Almanca bilgisi ne derecede olursa olsun, hangi engeli olursa olsun her çocuğu kapsayan ve onları çeşitli kategorilere ayırıp dışlamayan bir okul sisteminin yakın gelecekte oluşması dileğiyle sözlerimi sonlamak istiyorum.

İçselleyici Okul

Göçmenlerin Eğitsel Mağduriyetlerine Bir Çözüm mü?

Prof. Dr. Michael FINGERLE Johann Wolfgang Goethe Üniversitesi / Eğitimbilimleri Bölümü, Özel Pedagoji Enstitüsü

Geleneksel olarak Almanya'da öğrenim engelli tanılması *förderschule*lere sevk edilmekle paralel yürüyordu, ancak uzun süredir çocukların bu uygulamayla bağlantılı "ayırma" (*Absonderung*) ve iş piyasasına geçişlerinde yaşanan ve özel pedagoji tarafından talep edilen bütünleşme (*integration*) ya da yeni söylemle içselleme (*inklusion*) sorunlara yol açıyor.

İlk PISA Araştırması'nın akabinde eşitsizlik konusu yeniden Alman eğitim tartışmalarının kapsamına girmiş oldu. O zamandan bu yana Alman eğitim sisteminin durumuna yönelik araştırmalar, tatmin etmeyen aralıklarla, düşük sosyo-ekonomik statüye sahip ailelerden gelen çocuk ve gençlerin mağduriyetine yol açan etkilere işaret ediyor. Bu bulgularla bağlantılı olarak Alman okullarının yaptığı değerlendirmeleri ve eğitim süreçlerine yönelik tavsiyelerini salt başarımlara ve yeteneklere göre yapmadığı suçlaması ortada durmakta olup, bu suçlama, göç kökenli öğrencilerin eğitim fırsatı oyununu kaybetme noktasında daha büyük bir risk taşımasıyla, yakıcı bir soruna dönüşmektedir.

Güncel eğitim raporu, 2010/2012 eğitim yılında özel destek gereksinimi olan ve bütünleştirici tarzda (bir başka ifadeyle genel eğitim okullarında) okula devam eden öğrenci sayısının birkaç yıldır artmakta olduğunu kanıtlıyor. Ancak bu kesinlikle *förderschule*lerde öğrenci sayısının gerilediği anlamında gelmez. Aslında, -gerek bütünleştirici okullarda gerekse de *förderschule*lerde eğitim gören öğrencilerin- özel destek oranı toplamda artmıştır. Özel destek oranı eyaletler arasında yüzde 4,7 ile 10,9 dolaylarında farklılık göstermektedir. Bu noktada büyük yerel farklılıklar bulunuyor, ancak bu görünüm genel ölçüde sabittir. Dil sorunu da, zihinsel engelliliğin ve toplumsal-duygusal sorunların yanı sıra hususi bir özel desteğin saptanmasında karşılaşılan en yaygın nedenlerden biri olduğundan, göç kökenli öğrencilerin *förderschule*ye gönderilmesi açısından taşıdığı görece riskin hala çok yüksek olması, hatta göç kökenli olmayan öğrencilerin görece risklerinden de yüksek olması, şaşırtıcı değildir. Diefenbach'ın bir araştırmasında kanıtlandığı gibi, bu sorun 90'lı yıllarda vardı ve hala devam ediyor. Kısa süre önce Rheinland-Pfalz Eyaleti için hazırlanan bir araştırmada, göç kökenli öğrencilerin özel destek gereksinimli olarak tanımlanmalarının, altında buldukları güncel riske göre göç kökenli olmayan öğrencilerin taşıdığı riskten 1,46 daha yüksek olduğu ve bir *förderschule*de okula devam etme riskinin ise 1,37 kat fazla olduğu (Kemper, 2012) kanıtlanmıştır. *Förderschule* mezuniyetinin iş piyasasındaki fırsatları kesinlikle güvence altına almaması durumu dikkate alındığında, bunu elbette Alman eğitim sisteminin derin bir sorunu olarak adlandırmak mümkün. Bu dengesizliğin nedenleri çeşitlilik gösteriyor ve öğretmenlerin taşıdığı önyargılardan, eğitsel artalanları zayıf ve Almanca bilgisi düşük öğrencilerin gereksinimleriyle başa çıkmakta zorlanan okulların kaynak sorununa kadar uzanıyor. Birkaç yıl önce, daha çok akademik kesimler arasında bilinen Gomolla ve Radtke'nin (2002) araştırmasında bu karmaşanın ortaya çıkacağı görünüyordu ve ben bu araştırmaya değinmek istiyorum, çünkü ortaya çıkardıkları, şu anda düşünülen ve uy-

gulamaya girmesine çalışılan okul reformları için de bir engel olabilir.

Göç kökenli öğrenci grubu açısından devreye giren etmenler, "yabancı"lara karşı önyargıların yanı sıra, ilkin, göç statüsünün kendisiyle bağlantılı olmayan, tersine Alman eğitim sisteminde altmışı yıllarda teşhis edilen toplumsal köken ile eğitsel mağduriyetler bağlantısı genel sorunuyla ortak paydası bulunan etmenlerdir. *Förderschule*ye (eskiden *sonderschule* olarak adlandırılıyordu) sevk etmek noktasında, özellikle "öğrenim engelli" kavramı belirleyici bir rol oynuyor (Kottmann, 2006). Bu tasarı oldukça belirsiz bir tanımdır, çünkü o, bir öğrencinin öğrenimsel gerilik boyutları ve/ya da zeka ve dikkatini yoğunlaştırmak gibi eksik temel bilişsel yeterlikleri ile ilgilidir. Gerek öğrenimsel geriliği gerekse sözü edilen yeterliklere ilişkin eksikleri doğuran ve birbirlerini karşılıklı etkileyen farklı bir dizi neden olabilir. O denli karışık bir kategoriden fazla birşey beklenemeyeceği gibi, burada genel olarak sağlam bir kişisel özellikten -ki "engelli" kavramı aslında bunu akıllara getiriyor- kesinlikle hareket edilemez. Sonal olarak öğrenim geriliğinin (ister eksik temel bilişsel yeterlikler olsun ya da olmasın) saptanması, bu öğrencilerin sadece potansiyellerini geliştirmek için yoğun ve bireye uygun pedagojik desteğe ve de daha fazla zamana gereksinim duydukları anlamına gelir. Göç kökenli öğrenciler açısından öğrenim engelli kavramı şu yönden sorunludur ki, Almanca bilgisi düşük ve eğitsel artalanı zayıf öğrenciler elbette okulda çok geride kalarak, sonunda tanılama kriterleri kapsamına girme tehlikesiyle karşı karşıyadırlar.

Geleneksel olarak Almanya'da öğrenim engelli tanılması *förderschule*lere sevk edilmekle paralel yürüyordu, ancak uzun süredir çocukların bu uygulamayla bağlantılı "ayırma" (*Absonderung*) ve iş piyasasına geçişlerinde yaşanan ve özel pedagoji tarafından talep edilen bütünleşme (*integration*) ya da yeni söylemle içselleme (*inklusion*) sorunlara yol açıyor.

İçselleme kamuoyu algısında ilkin bedensel ve zihinsel engellilik tasarısıyla iltintilendiriliyor, çünkü bu yöndeki Birleşmiş Milletler bildirgesinde açıkça engelli çocuk ve gençlerden söz ediliyor (Katzenbach ve Schnell, 2012). Bu içselleme kavramını eleştirel bir yaklaşım olmaksızın göç kökenli öğrenciler için kullanmaya kalkışmak, sözcüğün tam anlamıyla bir kavram tuzağına düşmek demektir, çünkü o zaman içselleyici eğitim hakkından yararlanabilmek için, bu hakkın türediği bir engelli tanısının yapılması gerekir. Böylece çelişkili ve garip bir biçimde, varolan koşulların sürdürülmesiyle, sözü edilen ve son derece problemleri olan tanılama uygulaması, belki *sonderschule*lere sevkler kaldırılmış olsa da, meşrulaştırılmış olur. Ancak akademik tartışmalarda, içselleme kavramı, BM bildirgesi metninde yer alan ifa-

deyi aşan bir boyuta sahip. Entegrasyon kavramına alternatif olarak değil, yerine geçmek ve onu genişletmek amacıyla geliştirilen içselleme kavramı, okul kapsamında seçicilik uygulamasıyla değil, uygun pedagojik olanaklarla ele alınması gereken öğrenci kitlesinin ilkesel heterojenliğinden hareket etmektedir. Aslında bunun anlamı, özel destek gereksiniminin tanılama süreciyle saptanması gibi dolaylı bir yola başvurma zorunluluğu olmaksızın, gerekli pedagojik kaynakları isteyebilmektir. Bir diğer ifadeyle, ilkece işlenebilir ve aşılabilir türden olan, ancak daha fazla pedagojik kaynak gerektiren salt öğrenim ve gelişimsel aksamalar söz konusu olduğunda, artık "engelli"liğin tanılanması zorunlu olmayacaktır. Bu anlamda içselleme, ilgililer için, toplumun sağladığı bir tür ayrıcalık olmayan ya da toplumun salt insani sorumluluğundan türemeyen bir hak talebini formüle etmektedir. Eğitim kurumlarının bununla bağlantılı görevleri ise çok büyüktür. Nitekim Almanya'nın BM bildirgesini uygulamak üzere yükümlülük almış olması, her çocuğa çocuk yuvası olanağı tanımak üzere üstlenmiş olduğu yükümlülük örneğinde olduğu gibi, utandırarak bir yenilgiye dönüşebilir. Heterojenlik varolan tüm boyutlarıyla (ve örneğin göç statüsüyle) göz önünde bulundurulduğunda ve herkesi kapsayan bir okul modeli ele alındığında, bu, gerekli pedagojik kaynaklar açısından mutlaka ciddi sonuçlar doğurur.

Dilsel destek olanakları önemli bir rol oynuyor. Baumert ve Maaz (2012), kısa bir süre önce, Almanya'da yaşayan göç kökenli insanlar arasında eğitim motivasyonunun genelde çok yüksek olduğuna, göç kökenli öğrencilerin eğitim kariyerleri açısından iletişim dili yeterliklerinin en büyük sorun olmaya devam ettiğine işaret ettiler. Bu noktada, nitekim Alman okullarında uzun bir süre dilsel destek olanaklarının çok ender olmasının ve yalnızca çok az sayıda öğretmenin gerekli yeterliklere sahip olmasının sözü edilen özel pedagojik tanılama uygulamasına katkıda bulunduğu da işaret edilmesine izin verilmiş olsun.

Kurumsal ayrımcılık, bu nedenle, çokdillilik ve kültürel farklılıklardan türeyen gereksinimlere hazır olmayan bir sistemin iç mantığından kaynaklanmaktadır. Alman okul sistemi bu noktalarda daha iyi donatılmış olsaydı, bu özel destek oranı hiç ortaya çıkmayacaktı. Bu sorun, bir ölçüde, eğitsel mağduriyetlerin yalnızca önyargılardan kaynaklı süreçler olmasından çok daha ciddi bir sorundur. Çünkü eğer bir okulda pedagojik açıdan çok özel gereksinimleri gerektiği gibi karşılamak için personel ve araç/gereç kaynakları eksik ise, konudan etkilenen kesimlere karşı hiçbir önyargı kalmasa da, seçicilik stratejileri bir seçenek olarak var olmaya devam edecektir. Kamu bütçelerinin içinde bulunduğu finans duruma bakıldığında, okullarda gerçek bir düzelmeye olup olmayacağını beklemek gerekecektir.

- Kaynakça:
 Autorengruppe Bildungsberichterstattung (2012). Bildung in Deutschland 2012. Bielefeld.
 Baumert, J. / Maaz, K. (2012). Migration und Bildung in Deutschland. Die Deutsche Schule, 104(3), 279-302.
 Diefenbach, H. (2007). Kinder und Jugendliche aus Migrantenfamilien im deutschen Bildungssystem. Wiesbaden.
 Gomolla, M. / Radtke, F.-O. (2002). Institutionelle Diskriminierung. Opladen.
 Katzenbach, D. / Schnell, I. (2012). Strukturelle Voraussetzungen inklusiver Bildung. In: Moser, V. (Hrsg.): Die inklusive Schule. Stuttgart.
 Kemper, T. (2012). Untersuchungen zum Schulerfolg von Migranten mit sonderpädagogischem Förderbedarf bei separierter und integrierter Beschulung in Rheinland-Pfalz. Zeitschrift für Heilpädagogik, 63(9), 360-389.
 Kottmann, B. (2006). Selektion in die Sonderschule. Bad Heilbrunn.

“Nation Branding” (Ulus Markalaşması) Bir Devletler Raporu mu?

Hildesheim Üniversitesi Kültür Politikaları Enstitüsü Direktörü Prof. Dr. Wolfgang SCHNEIDER

Almanya’da kültürel çeşitliliğin ve kültürel ifade biçimlerinin korunması ve desteklenmesi belediye, eyalet ve federal devlet kültür politikalarının temelleridir. Almanların “Kültürel İfade Biçimlerinin Çeşitliliğini Koruma ve Destekleme Uzlaşması”ndaki tutumunu formüle etmek için, Alman UNESCO Komisyonu, 2004 başlarında, sivil toplumun da katıldığı ülke genelinde bir Kültürel Çeşitlilik Birliği kurdu. Bu birlik, bugüne kadar, toplumsal uzlaşmanın hayata geçirilmesinde yaşanan güncel gelişmeleri tartışmaya açmak, ulusal ve uluslararası deneyim alışverişinde bulunmak ve federal devlet, eyalet, belediye ve kültür aktörleri açısından bunun nasıl sonuçlar doğuracağını ortaya çıkarmak için toplumsal uzlaşma pratiğine yıllık çalıştaylarla eşlik ediyor. Federal ölçekli bu Kültürel Çeşitlilik Birliği’ne kültür, dernek, parti, ekonomi, belediye, kamu kurumları, araştırma ve yayıncılık alanlarından birçok uzman katılıyor.

Federal Almanya Cumhuriyeti, 2012 Nisan ayı sonunda Almanya’nın “UNESCO Uzlaşması 2005’in Uygulanması Amacıyla Kültürel İfade Biçimlerinin Çeşitliliğini Koruma ve Destekleme Girişimleri”ni konu alan ilk devlet raporunu UNESCO’ya sundu. Rapor, her dört yılda bir ulusal ve uluslararası düzeyde gerçekleşen projeler, programlar ve bunların etki ve sonuçları hakkında bilgi sunuyor.

Bu raporda, kültür politikaları tarafından sanat, radyo, televizyon, internet, kültür ve yaratıcı ekonomi ve de kültürel eğitim alanında gerçekleştirilen girişimler yer almaktadır. Ayrıca “bilinç oluşturmak ve sivil toplum katılımı”, demografik dönüşüm ve kültür coğrafyası üzerindeki etkileri, göçün zenginleştirici kültürel bir olgu olarak göçmen örgütleriyle işbirliği içerisinde biçimlendirilmesi gündemdedir. Öte yandan toplumsal uzlaşmanın uygulanmasında üstlenilmesi gereken sorumluluklar, destek araçları ve kültürel altyapılar, “kalıcı gelişim stratejileri kapsamında kültürün entegrasyonu”, ele alınan belli başlı konulardır.

Eksikler Söylemi Yerine Olumlu Liste

Buraya kadar herşey yerli yerinde görünüyor. Dışişleri Bakanı bu devlet raporuyla devletler topluluğundaki konumunu belirliyor. Ne de olsa Federal Almanya Cumhuriyeti kendini kültürel bir ulus olarak kavramakta. Dışişleri Bakanlığı’nın çıkardığı envanter bu nedenle olgucu (pozitivist) bir formülasyon içeriyor. Gururla veri ve olgular sıralanıyor, bir örnek diğeri izliyor, başarı yöntemi modelleri (*Best Practice Modelle*) belgeleniyor. Sunulan metnin kısa olması nedeniyle, sanatçıların zor çalışma koşulları, belediyelerin gönüllü kültür hizmetlerin-

deki kısıtlamalar, kültürel katılımdaki eksikler gibi kötü haberler için yer yok. Ama bu değerlendirmemiz de eleştirel bir tahlil sayılmaz!

Devlet raporunda tiyatro coğrafyası etkileyici görgüllerle betimleniyor. Dayanağı ise, tek başına Alman Sahneler Birliği’nin *Werkstatistik* adlı bölümü tarafından sunulan istatistikler oluşturuyor. Bu nedenle rakamların gözden geçirilmesi, tiyatro tanımının somutlaştırılması, drama sanatlarındaki çeşitliliğin tamamlanması gerekiyor. Şehir ve devlet tiyatrolarının yanı sıra büyük bir bağımsız tiyatro coğrafyası, tiyatro topluluklarının ve repertuarlarının yanı sıra geniş bir konuk oyun arzıyla kültür merkezleri, dans ve tiyatro yerleşkeleri, profesyonel tiyatronun yanı sıra ayrıca zengin bir amatör tiyatro dünyası var; ve hepsi kültürel çeşitlilik açısından güzel örnekler de sunuyor. Bale, opera ve orkestra elemanları uluslararası nitelikte tanımlanabilirken, tiyatro toplulukları daha az multi-etnik bir kadroya sahip, ki bu alanda meslek eğitimi durumu iyileştirilmeli ve tiyatro, genel olarak kültürlerarasılık yönünde reformize edilmelidir.

Bu bağlamda, çocuk ve gençlik tiyatrolarının özel başarımlarını takdir etmek uygun görünüyor. Okulda gerçekleştirilen gösterilerde, özellikle kentlerde seyircilerin %50’den fazlası göç kökenli ailelerden geliyor; sahneye konan birçok oyunda, kültürel çeşitlilik içeriksel ve estetik açıdan konu ediliyor; tiyatro pedagojisi programlarında çoğu kez kültürlerarası deneyimler aktarılıyor. Çocuk ve gençlik tiyatroları aynı zamanda oyunların üçte birinden fazlasını diğer kültürlerle, yabancı konuk oyunlara ve uluslararası ortak yapımlara ayırarak, sağlıklı bir uluslararası etkileşime katkıda bulunuyor. Çocuk ve Gençlere Yardım Kurumu’na bağlı bir kuruluş olan ve Federal Gençlik Bakanlığı, Hessen Eyaleti ve Frankfurt (Main) Belediyesi tarafından desteklenen Çocuk ve Gençlik Tiyatrosu Merkezi, Almanya’da çocuk ve gençlik drama edebiyatı alanında tek devlet ödülünü veriyor, Alman Çocuk ve Gençlik Tiyatrosu Buluşması “*Bir Dakika*”yı Berlin’de bir bienal olarak düzenliyor ve “Başlangıçtan itibaren Tiyatro” gibi projelerle tiyatro eğitiminde etkili oluyor. *ASSITEJ Deutschland e.V.*, tüzel kişilik olarak dünya genelinde 80 ülkeyle bağlantı içerisinde ve tiyatro sanatçıları değişimine katkı sağlıyor.

Araştırma ve öğretime bu raporda yer verilmiyor. Öyle ki yüksekokullar, araştırmalarla, öğretimde kültürlerarası müfredatlarla ve güçlü bir uluslararası etkileşim aracılığıyla kültürel çeşitliliğe katkıda bulunan kuruluşlardır. Küçük bir üniversite olan Hildesheim Üniversitesi dahi, tüm dünyada 100 partner üniversiteyle ilişkilerini koruyor, öğrenci ve öğretim görevlileri değişimini destekliyor. Raporun hazırlan-

dığı dönemde Almanya’da ilk kez *Diversity Education* (Çeşitlilik Eğitimi) ve Kültürel Eğitim profesörlükleri oluşturdu ve de kültürlerarası müzik eğitimi bölümünü içeren bir *Center for World Music* (Dünya Müzikleri Merkezi) kuruldu.

Sivil toplumun katkıları, salt Alman Kültür Konseyi’nin “Kültüre Güç Kazandırmak” parolası altında düzenlediği etkinliğe kapsamlı olarak değinmekle sınırlıydı. Kültürel Çeşitlilik Günü kutlamaları elbette nicel olarak ele alınabilir. Ama bir etkinlik, yalnızca kalıcı etki yarattığı ölçüde iyi bir etkinliktir. Ancak belediyelerde edinilen deneyimler, ilçe ve beldelerde kültürel çeşitliliğin desteklenmesinin, genelde tasarruf müfettişlerinin, proje ve programların kısıtlanmasının mağduru olduklarını gösteriyor. Kültür politikaları hala gönüllü bir görev olarak görülüyor, ama kültürel çeşitliliğin, özellikle kentlerin dışında yok olma tehlikesi taşıyan bir destek alanının da çeşitlilik göstermesine gereksinimi var.

Dünya Kültürleri Bir ve Aynı Yerde

Kentsel kültür coğrafyasının karmaşıklığı yeni yerel politik stratejileri zorunlu kılıyor. Belediyeler ve beldeler kültürel çeşitliliği korumak ve desteklemek konusunda özel bir yükümlülük taşıyor. Belediye ve komünlerde çeşitliliğin kültürel ifade biçimlerinin farklı boyutları özel tarzda algılanabiliyor. Bir yanda farklı kültür aktörlerinin kentlerdeki çeşitliliği söz konusu: Sanatçılar, sivil toplumun, kamunun ve kültür ekonomisinin aktörleri. Diğer yanda kent toplumunun heterojenliği, bir diğer ifadeyle çeşitlilik ve (kent) toplumunun temel bir varlık özelliği olarak kültürel çeşitlilik duruyor. Kültürel ifade biçimlerinin çeşitliliği kentsel kamuoyunda ikili anlama sahip; bir taraftan kentsel kültür coğrafyasının sürekli büyüyen karmaşıklığı, diğer taraftan sürekli ilerlemekte olan kent toplumunun arka planındaki farklılaşması. Buna göre, yerel politikaların hızla değişen kentsel gerçeklere uygun çözümler üretmek açısından sorumluluğu günden güne artıyor. Kentlerde dünya kültürleri “bir ve aynı yerde”. Burada kültürel ve sanatsal ifade biçimlerinin çeşitliliği görülebilir ve öğrenilebilir tarzdadır. Çeşitlilik, farklı ve kimi zaman birbirleriyle bütünleşen kültürel içeriklerde ve çok yeni ya da alışılmamış sanatsal ifade biçimlerinde yatıyor.

Kültürel çeşitlilik, yeni, değişik, karma/melez sanatsal boyutların oluşmasında etkili oluyor. Bugün belediye ve beldeler, “bir ve aynı yerde uluslararasılığın” etkin olduğu yerlerdir. Farklı göç kökenli insanların yaşam alanlarını oluşturan belediyeler, kültürel çeşitliliğin bu görünüşleri de içeren ifade biçimlerini korumak ve desteklemek üzere özel bir sorumluluk taşımaktadır. “Gü-

nümüz kentleri” kendilerini Avrupa’da ve uluslararası anlamda yatırımlara elverişli bir bölge olarak görüyor. Kültürel, ekonomik ve toplumsal içiçe geçişler yoluyla dışa dönük uluslararasılaştırma, kültürel açılım anlamında içe dönük bir uluslararasılaştırma-ı öngerektirir.

Yerel politikalar açısından kent ve beldelerimizdeki kültürel arzın nüfus içerisinde oranı giderek artmakta olan bir kesimin kültürlerarası deneyimlerini ele alıp almaya ve sanatsal arz ile alıcıları arasında hala varolan uzaklığın inandırıcı olanaklarla, biçim ve yeni iletişim yollarıyla aşım aşım olmayacağı belirleyici olacaktır. Bunun için görgül ve kültürbilimsel araştırmalara, varolan ağların görünebilir kılınmasına, meslek ve mesleki eğitimi içeren etkili bir personel gelişimine ve yerel düzeyden uluslararası düzeye kadar ağlar oluşturulmasına ihtiyaç var. Belediyelerin, bir görev olarak “kent kamuoyunda kültürel ifade çeşitliliği”ne eğilmesi ve bu değişim süreçlerini kent ve beldelerdeki tüm kültür aktörlerinin katılımıyla, hedef tasarımları belli bir takvimle başlatması ve gerçekleştirilmesi son derece önemlidir. Bunun hangi açıdan model örnekler, strateji belgeleri, kamuoyu tartışmaları vb. gibi belirli araçları tercih ettiği belirlenmelidir.

Aşağı Saksonya Kültür Bakanı Prof. Dr. Johanna Wanke, ilk Kültürlerarası Barometre 2012 bağlamında, “kültürel katılımın, (...) toplumsal entegrasyonu şu ana kadar küçümsenmiş olan önemli anahtar etmenlerinden biri olduğunu vurguladı. (...) Göç deneyimlerinin ve güncel yaşam durumlarının, bölgedeki kültürel yaşantıya gerçek bir katılım gerçekleştirilmesinde çok olumlu olduğu görüldü”.

Bu açıklama, 2016’da sunulacak olan ve Alman UNESCO Komisyonu tarafından öngörüldüğü gibi ikinci Alman Uygulama Raporu’na kadar “federal düzeyde bir yönerge planı” geliştirilmesinde yol göstericidir. Araştırma projelerinin yaygınlaştırılması bu yönerge planında yer alan önemli bir adımdır. Kültür Araştırmaları Merkezi’nin hazırladığı Kültürlerarası Barometre, ilk temel analiz olanağını sağladı. Kültür geliştirme planlamaları, kültürel çeşitlilik konusuyla temas eden farklı tartışma süreçlerine ayrıca eşlik etmektedir. Ama yapıların oluşumu, sürekliliğin önemi ve toplum politikalarının etkisi göz önünde bulundurularak nitelik ve başarı konularının derinleştirilmesi, henüz bilimsel olarak araştırılmamıştır. Almanya’daki kültürel çeşitlilik süreçlerinde, yerel düzeyde kamunun ve sivil toplumun analitik perspektifine, kentlerde ve kırsal alanlarda ise kültürlerarası uygulama yöntemlerine, “*Cultural Diversity Watch*” (Kültürel Çeşitliliği İzleme) aracılığıyla “*Good Governance*” (İyi Yönetişim) ihtiyacı var.

Tarih ve Demokrasi Notları II

Koral OKAN

Çağdaş Batı toplumunun siyasal kurumlarının, **demokrasi** açısından, Antik Ege siyasal düşüncüsü ile genel olarak benzerlik ve paralellik gösterdiğini biliyoruz.

M.Ö. 500'lü yıllarda Atina ve giderek Ege'nin diğer bölgelerinde kurulan kent devletlerinde "demokratik yönetimler" örgütlenmişti. Hem de, bu "demokratik yönetimler", çağımız Batı toplumlarının temsili demokrasilerinin ötesinde, "doğrudan demokratik yönetimlerdi". Batı toplumları, Antik Ege demokrasisini, "Yunan Aydınlanması" olarak, filozofları, yasa koyucuları vb. üst yapı kurumlarıyla birlikte örnek almakta idi.

Ancak, gözden kaçırılan husus şuydu ki, Batı Toplumunun ilkel komünel düzenden emperyalizme kadar geçirdiği süreç, Antik Toplumun M.Ö. 500'lü yıllara kadar geçirdiği tarihi süreç ile aynı değildi; içinde feodalizmi, kapitalizmi ve proletaryayı, bunların üst ve alt yapı unsurlarını içeriyordu. Batı Toplumunu içindeki *bugünkü Yunanistan ve Türkiye'nin durumlarını*, Antik Toplum düşüncüsüyle değil, emperyalizmin varlığıyla açıklayabiliriz. Demokrasi ve onun kurumlarından bahsederken, bu farklılığa dikkat çekmek gereklidir. Fakat, Ege ve özellikle Atina "demokrasi"nin bir takım ilkler içerdiğini, demokrasiyi incelerken öğrenmemiz gereken unsurların orada ilk olarak belirmiş olduğunu da gözardı etmemiz doğru olmaz.

Atina "demokrasi"nin en olgun zamanına, en geniş kapsamına ulaştığı *Perikles* devrinde, 400 bin nüfusun ergin yaşlarda olan yarısına yakın bir kısmı, 50 bin kadar vatandaş karısı, 15 bin kadar *metoikos*¹ karısı, 10 bin kadar köle kadın olmak üzere 75 bin kadar ergin yaşta kadın siyasal haklara sahip değillerdi. Ergin erkek nüfusun da (ki 130 bin kadar) 2/3'üne yakın bir kısmı, 65 bin erkek köle, 15 bin erkek *metoikos* olarak 80 bini siyasal haklardan yoksundular. Tam vatandaşlık haklarına sahip olan Atinalı erkeklerin sayısı 40-60 bin arasında tahmin edilir. Siyasal haklarda "eşitlik ve demokrasi" yalnız bu sınıf için söz konusuydu.

Soylular sınıfına karşı mücadele eden Atina burjuvazisi vatandaşları arasında artık soylu olup olmamalarına göre siyasi eşitsizlik yoktu. Reform şöyleydi: Vatandaşlar, yani kent devleti halkı, Halk Meclislerine katılıp kendini yönetiyordu. Reformlarının başlangıcını yapan *Solon* döneminde, topraklarına ve topraklarının gelirine göre, dört sınıf biçiminde bölündü. 500, 300 ve 150 *medimn* tahıl (1 *medimn*=41 litre dolaylarında), ilk üç sınıf için en az verimdi; daha az toprağı olan, ya da hiç olmayan herhangi bir kimse, dördüncü sınıfa düşüyordu. Bütün resmi görevler ancak üç yukarı sınıfın üyeleri tarafından tutulabiliyordu ve en yüksek görevler yalnızca birinci sınıfın üyeleri tarafından doldurulmuştu; dördüncü sınıfın, yalnızca Halk Meclisi'nde söz alma ve oy verme hakkı vardı; ama bütün görevlilerin seçilmiş oldukları ve hesap vermek zorunda oldukları yer burasıydı, bütün yasalar burada yapılıyordu ve dördüncü sınıf da burada çoğunluğu oluşturuyordu. Aristokratik ayrıcalıklar, servet ayrıcalıkları biçimi altında kısmen yeniden tanınmış oldular, ama asıl güç halkta kaldı.

Atina "demokrasi"nde, teoride Halk Meclisi toplantılarına bütün vatandaşlar katılıp oy kullanabilir, kararların alınmasında, yasaların çıkarılmasında etkili olabilirdi. Temsil sistemi yalnızca Halk Meclisi'nin gündemini hazırlayan Beşyüzler Meclisi için söz konusu idi. Beşyüzler Meclisi de bir yasama organı değil, yürütme organı durumundaydı. Atina demokrasisinin belki de Halk Meclisi'nden de önemli diğer iki organı, Halk Mahkemesi ile memurluklardı. Yargıçlık ve

¹ *Metoikoi*: Kente dışarıdan gelip yerleşmiş, genellikle zanaat, ticaret ve keyif işleriyle uğraşan ve varlıklı bir kesim olan yabancılar. Bunlar, *metoikoi* olarak belli bir sınıf oluşturmayıp çeşitli özgür sınıflar içinde yer alırlar. Toplam nüfusun onda birini oluşturan bir kesim olan yabancılar, özgür olmalarına karşın, hiçbir yurttaşlık hakkına sahip olmamışlardır. Özgürlükleri bağışlanan köleler de bu kesimin içinde yer almıştı.

memurluk, ilke olarak, vatandaşın yönetime doğrudan katıldığı amatör işlerdi.

Tarihin hiçbir çağında, hiçbir yerde görülmemiş ölçüde "vatandaşlararası siyasal eşitlik", yönetime eşit katılma, yalnız teoride değil, henüz uygulamada da gerçekleştirilmiş, siyasal eşitlik ilkesi sınırlarına ulaştırılmış oluyordu.

Solon ve daha sonra *Kleisthenes*'in, *Perikles*'in reformlarının, Antik Ege'nin doğa felsefesi ile olan ilişkileri arasında kuşkusuz ilginç ve duruma uygun olanı, dünyanın, *Anaximandros*'a² göre "evrenin tam merkezinde ve boşlukta, dayanaksız olarak durduğu" şeklindeki açıklamasıdır. Evren küresinin her yerine eşit uzaklıkta bulunan dünyanın, şu ya da bu yöne gitmesi için hiçbir neden yoktur. *Anaximandros* için eğer yeryüzü hareketsiz duruyorsa bu onun kozmosun içinde işgal etmekte olduğu yere bağlıdır. O kozmosun merkezindedir ve kozmosun uçlarını oluşturan her şeyden eşit uzaklıktadır: Bu yüzden şu ya da bu yöne kılmıdaması için hiçbir neden bulunmamaktadır. Böylece dünyanın olduğu yerde durması "eş uzaklığın", yani *isonomianın* eseridir. Duran her şey, uzamın geometrik özellikleri sayesinde, daha doğrusu "eş uzaklık" sayesinde dengesini korumaktadır. Böylece *Anaximandros*'un "ilkesi" olan "to *apeiron*" en belirgin ve önemli yüklemine "meson"da, yani orta noktada bulunmaktadır.

Solon da, "herkese eşit uzaklıkta duruyorum" derken, "meson"da olduğunu, herkesten eşit mesafede durduğunu ve eşit davrandığını ifade etmek istiyordu.

Ancak, Doğa Felsefesi'nin ve *Solon*'un henüz bilemeyeceği bir fizik yasası vardı: *Gravitasyon*. *Newton*'dan³ beri biliyoruz ki, iki cisim arasındaki çekim kuvveti, bunların kütleleri çarpımıyla doğru ve aralarındaki uzaklığın karesiyle ters orantılıdır. Yani uzayda her kütlesi olan cisim, başka her cisim kendisine doğru çekmeye çalışır. Başka sözlerle, evrende her cisim çifti arasında, bildiğimiz *yerçekimi* kuvveti vardır. Cisimler ister gözle görülmez madde zerrelere, ister dev yıldızlar olsunlar, aralarındaki çekim kuvveti aynı kanuna itaat eder. Basit bir ifade ile, boşluktaki özgül ağırlığı yüksek olan kütlelerin kendisinden daha hafif olan kütleleri çekme gücü vardır.

"*Solon*'un herkese eşit uzaklıkta" olması, örneğin zenginlik açısından ağır kişilerin etkisinden kurtulduğu anlamına gelmez. Ekonomik eşitlik, ne *Solon* ve Antik demokrasi'nin ardından gelen reformcu yasa koyucuların yasalarında vardı, ne de düşünürlerin felsefelerinde... Bu eşitlik türü, Ege ve Atina toplumunda yoktu. Ekonomik eşitliğin olmadığı bir yerde siyasi eşitliğin ne derece olabileceği, demokrasi'nin ne derece işleyebileceği, üzerinde düşünülmesi gereken bir sorun olarak çağımıza kadar gelmiştir. Bu soruna ilerde çokça değineceğiz.

² Doğa filozoflarından *Anaximandros*'un (M.Ö. 620-547), tasarlamış olduğu evren tablosu, yer-merkezcil bir evrendir. Dünya, uzayın merkezi konumundadır. *Thales*'in talebesidir. Doğanın arkhesi (temel ilk şey) olarak "apeiron"u alır. Bu kelime, "belirsiz, sınırsız" anlamında olup, ne olduğu tarif edilmemiştir: Hava mı, su mu veya başka bir şey mi olduğu belirsizdir. *Apeiron*, ne ise öyle, olduğu gibi olan, her şeyin aslı ve ilk kaynağı olan bir madde olup hudutsuz bir "temel ilk"tir. Kozmolojisinin önemli unsurları şöyledir: *Anaximandros*, 'yokluk' anlamına gelebilecek bir 'boşluk' fikrini anlaşılamaz bulmaktadır, o sebeple, filozof, doğayı tamamiyle dolduran sonsuz bir "temel ilk" farzetmiştir. Ona göre, bütün gök cisimleri hiç bir yere dayanmaksızın bu "temel ilk" içinde yüzerler. Yalnız, dünya silindirikdir. Yüksekliği genişliğinin 1/3'ü kadardır. Üst yüzünde insanlar yaşarlar. *Thales* ve *Anaximandros*'un düşüncü şekli, kurulu bir düzen içindeki *dünyanın dinsel imajını silmektedir*, çünkü kendi salt karşıtlığı içinde bulunan yukarı ve aşağı tasarımı, tanrısal güçlerin birbirinden ayrı kosmik düzeylerini gösteriyor ve uzaydaki yönleri, birbirine karşı dinsel anlamlar veriyordu.

³ *Isaac Newton*, İngiliz fizikçi, matematikçi, astronom, mucit, filozof. 1687'de yayınlanan kitabı *Philosophiæ Naturalis Principia Mathematica*, klasik mekaniğin temelini yaratmıştır ve tarihte en önemli bilimsel kitaplardan biridir. Bu çalışmasında *Newton* evrensel kütle çekimini ve hareketin üç kanununu ortaya koymuş ve sonraki üç yüzyıl boyunca bu bakış açısı bilim dünyasına egemen olmuştur.

Bu makalenin öncülleri, *Die Gaste*'nin daha önceki sayılarında yayınlanan "Söyleşiler" dizisidir. Ve orada, tarih anlatılıyordu.

Sadece, Atina toplumu için şunu söylemek dahi yerelidir: Üretim teknolojisinin her maldan bütün nüfusa yetecek kadar kitlesel üretimi yapabilecek gelişme düzeyine ulaşmadığı bir toplumdaki ekonomik ve siyasal eşitlik beklenemez. Ekonomik eşitlik, bir toplumda, diğer eşitlik türlerinin de ne ölçüde bulunacağını belirten ve gösteren temel eşitlik türüdür. Diğer eşitlikler de ekonomik eşitlik olduğu ölçüde vardır ya da olmadığı ölçüde yoktur.

Bu ölçüye bakarsak, Atina ve müttefikleri olan Ege kentleri, tam bir eşitlik karşıtı toplumdur.

Geçen kez de söylemiştik: "Ege toplumu yeni topraklar, maden kaynakları, yiyecek ve köle bulmak amacıyla Akdeniz'de yayılmaya başlar. Bunun sonucu olarak ticaret yaygınlaşır. VII. yüzyılın sonunda dolaşıma giren madeni para, yeni bir sorun olarak ortaya çıkar (...) Yoksul halk ve köylülerin soylulara bakışı, onların saygısız (*hybris*) davranışları içinde bulunduğu yönündedir. Ancak bununla da sınırlı değil; soylular her geçen gün yoksul halkın sırtında bir yük olmaya devam ederler"⁴

"Para ekonomisi, gelişerek, doğal ekonomi üzerine dayalı tarımsal toplulukların geleneksel varlık biçimi içine, eritici bir asit gibi, işte buradan girdi. Gentilice soya dayalı örgütlenme, para ekonomisiyle bağdaşamaz; Attika'daki küçük köylülerin yıkımı, onları çevreleyen ve koruyan eski gentilice bağların çözülmesiyle aynı zamana düştü. Alacak ve ipotek (çünkü Atinalılar artık ipotegi bile üretmişlerdi) ne gens dinliyordu, ne de kabile. Ve eski gentilice örgütlenme, ne para biliyordu, ne avans, ne de borç."⁵

İşte, *Solon*'un "Antik Demokrasi'nin ilk adımları", daha baştan itibaren, "para ve ticaret burjuvazisinin" egemenliği altında geliyordu. Gerçi *Solon*, soyluların egemenliğine balta vurmaya başlamıştı, fakat siyaseti soyluların elinden kısmen alacak olan burjuvazi ve onun siyasi gücü, mülkiyet, yani para gücüne göre şekillendirilmekte, zenginlerin siyasi gücü fakirlerinkinden daha etkin kılınıyordu. Paranın siyasete girmesinin başlangıcı da işte böyleydi.

Ege siyasi gelişmeleri içinde az sayıda düşünür, çağlarının toplumsal eleştirimi olmayı başarmışlardır. Bunlardan *Demokritos*⁶, insan üstüne ve sosyal konularda en fazla fikirler öne sürendir. Olayları ve bazı sosyal kurumları "tanrısal" gören soylu idealist düşünüşe kapılarını kapatmıştır. *Demokritos*, mitolojik idealist tarih görüşü yerine materyalist bir tarih yorumu yapmıştır. Buna göre, başlangıçta hayvanlar gibi çıplak ve ilkel olan insanlar, zamanla, zanaatlarda ilerleyerek bugünkü durumlarına ulaşmışlardır. *Demokritos*, asalete, servete önem vermemekle beraber, asalete, servete önem vermeyen bir yaşayışı, aklın, bilgeliğin sağlayabileceği düşüncesiyle, bilgeliği yüceltmekte, toplumun asil ve zenginlerce değilse de, gene azlık olan bilgelere yönetilmesinden yana olduğu için, tam demokratik olamayıp, yönetimin en iyi vatandaşların elinde ol-

⁴ Tarih ve Demokrasi Notları I. *Die Gaste*, Sayı: 21.

⁵ Friedrich Engels: *Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni*, Seçme Yapıtlar, Cilt III, Sol Yayınları, 1979, Birinci Baskı, s. 338-39.

⁶ *Demokritos*, (yaklaşık 460-371), *Demokritos*'un doğduğu yer Anadolu'da İonia'da Teos (Urla'nın güneyinde) olmalı. Kendisine "Abderalı filozof" deniyorsa da, belki de sonradan buraya gelip yerleşmiştir. Anaxogoras'tan 40 yaş küçüktü, Sokrates'ten 20 yıl kadar sonra öldü. Sokrates öncesi filozoflar arasında en etkili olanlardan biriydi. Platon tarafından adından söz edilmese de, Aristoteles'ten büyük saygı gördü. Yaşamı konusunda çok az şey bilinmektedir. Uzun yolculuklara çıkmış, bütün Yunanistan'dan başka, Mısır'ı, Anadolu'yu, İran'ı dolaşmıştır. "Bir tanrı bulmayı, Pers kralı olmaktan üstün tutarım" demiş. İlkçağın en büyük doğa araştırmacısı sayılır. "Varolan" ona göre, meydana gelmemiştir, yok olmayacaktır, değişmezdir, hep kendi kendisiyle aynı kalır. Ama "varolan"ın dışında bir de "varolmayan", yani "boşluk" da, uzay da vardır. Uzay yüzünden "varolan", kendileri artık bölünmeyen, görülemeyen kılıklara (ideai) ayrılır. Bunlara da *Demokritos* atom (bölünemeyen) adını verir. Atomlarda olabilen biricik değişiklik hareketidir, yani yer değiştirir.

duğu ılımlı bir demokrasiden yanadır.

Sofistlerin en ünlüsü *Protagoras*'ın⁷ *Demokritos*'un öğrencisi olduğu söylenmektedir. Protagoras, "Tanrıların var mı, yok mu olduğunu bilmem!" demekte, devletin, aris-

⁷ *Protagoras*, (yaklaşık 485-410) Yunanlı filozof ve sofist. Abdera'da doğan Protagoras yaşamının büyük bir bölümünü Atina'da geçirdi. Düşünceleriyle döneminin ahlak ve siyaset anlayışını önemli ölçüde etkiledi. Sofizmin sözcülüğünü yaptığı 40 yılı aşkın süre boyunca insanlara günlük yaşamlarında "erdem"li olmayı öğrettiğini söyledi. Ünlü, "insan her... şeyin ölçüsüdür" (*anthropos metron panton*) önermesiyle algıların (hatta bazılarına göre yargıların da) görelliliğini dile getirdi. Protagoras bu yargı ile, herkes için geçerli bir bilginin olamayacağını belirtmek ister. Hakikatin ve değer yargılarının toplumlara, hatta tek tek insanlara göre değiştiğini dile getirir. Herkes için geçerli bir bilgi olmadığına göre hakikati değil, "kişiye yararlı olanı" aramalıdır der. Protagoras'a göre tüm bilgilerimiz duyumdan gelir ve duyum insandan insana değişir. "Her bir şey bana nasıl görünürse benim için böyledir, sana nasıl görünürse yine senin için de öyle..

tokratik kültürün öne sürdüğü gibi "tanrısal" olmayıp, insan yapısı ve evrim eseri olduğunu, devlet sanatına bir asil azlığın değil, herkesin sahip olduğunu savunmaktadır. "Devlet sanatının" bir başka deyişle "erdem", yalnızca soyluların kalıtımsal bir yeteneği olduğu inkar edilince, erdem kalıtımsal olup olmadığı, öğretilebilir olup olmadığı sorunlarının çözülmesine sıra gelir. Protagoras burada da aristokratik düşünüşten ayrılıp, demokratik eşitlikçi düşünüşe yavaşarak "İyi flavtacının (flütçünün) oğlunun kötü, kötü flavtacının oğlunun iyi flavtacı olması pek olasıdır"⁸ diyerek, erdem kalıtımsal olmadığını söyler. Ona göre, erdem, soyluların tekelinde değildir bir; sonra soyluların öne sürdüğü gibi, erdem yalnızca doğuştan kazanılmaz, fakat eğitimle geliştirilir, iki. Böylece Protagoras, soylu-avam eşit-

⁸ Platon, *Protagoras*, 327b-c.

sizliğini reddetmiş olur. Sonra da doğuştan içlerinde soylular kadar erdeme eğilim bulunabilecek olan halkın erdemini, dersleri ile geliştirmeye kalkar. Ama burada karışına aşılması güç bir engel çıkar. Ücretini ödeyebilip, derslerini dinleyebilenler ancak zengin ve asil çocuklarıdır. O zaman Protagoras, bütün ömür boyunca sürmesi gereken erdem eğitiminin zenginliğe bağlı olduğunu, çünkü uzun süre ders alabilme olanağına ancak zengin çocuklarının sahip olduklarını⁹ itiraf etmek zorunda kalır. Çağımızda, okul ve üniversite olanaklarının kıtsallaşma ve eğitimin pahalılaşması durumunda, toplumun ekonomik olarak en alt sınıf ve tabakalarında yaşayan çocukların ve gençlerin durumuna bakarsak, aradan geçen 2500 yılda pek fazla şeyin değişmemiş olduğunu görüyoruz...

⁹ Platon, *Protagoras*, 326e.

İkidillilik

Aydan ÖZOĞUZ

SPD Genel Başkan Yardımcısı ve Entegrasyondan Sorumlu Meclis Grubu Üyesi

Berlin'de Neukölln semtinin Belediye Başkanı Heinz Buschkowsky'nin "*Neukölln Her Yerde*" isimli kitabının yayınlanmasının ardından anadili tartışması ülkemizde yeniden alevlendi. Birkaç hafta önce kitabın tanıtımını yapan Buschkowsky ile birlikte hem kitabı genelde hem de kitapta önyargıların da yer aldığı tezleri tartıştığımız bir akşam ne yazık ki anadile ve ikidilliliğe olan yaklaşımım konuların bir kısmının hiç de hoşuna gitmedi. Oysa iki veya çokdilli büyümenin bir kazanç olduğunu bilim adamları araştırmalarında defalarca açıklamışlardır.

Ülkemizde tahminen nüfusun yüzde yirmisinin iki veya çokdilli yetiştiği gerçeğini yadırgayamayız. Avrupa Birliği'nin sınırlarının gittikçe genişlediği ve globalleşmenin yabancı dil kullanımlarını daha da önemli kıldığı bir aşama içerisinde bulunuyoruz. Bunun farkında olan ve imkanları el veren aileler çocuğunun İngilizce, Fransızca veya İspanyolca öğrenmesi için maddi ve manevi imkanlarını kullanıyorlar. Diğer taraftan yukarıda bahsettiğim çocukların Almanca'nın yanında anadillerini de daha iyi geliştirmeleri konusunda daha fazla destek ve inisiyatif istendiğinde neden bu kadar tepki yaşandığını halen anlamış değilim açıkçası. Bu insanların anadili daha mı az değerli? İşte bu sorum bahsettiğim akşam olumsuz karşılandı.

Bilindiği gibi, iki veya çokdilli yetişen çocuklarda dil gelişimi tekdilli çocuklara kıyasla başta biraz aksamakta. Toplumumuzun bir kesimi bunu maalesef bir kusur olarak görüyor. Bu çocukların eğitimde başarısızlıklarının sebebini evlerinde konuşulan anadilinde gösteriyorlar. Bu çocuklara destek olacaklarına "Almanya'da yaşıyorlar, hepsi Almanca öğrensinler" şeklinde siyasi parolalar duyuyoruz. Tabii ki herkes Almanca öğrenmeli. Burada yaşıyorsak, bu ülkede başarılı olmak istiyorsak iyi dercede Almanca bilmemiz şart.

SPD olarak küçük yaştan itibaren Almanca öğrenilmesine tam destek veriyoruz. Örneğin 2013 yılında yürürlüğe girecek

olan ve iki yaşında yuva yeri garantisi veren yasa bizim başarımızdır. Çünkü bir gerçeğin farkındayız: Küçük yaşta bir yuva ziyaret eden bir çocuk, Almancayı daha iyi öğreniyor ve ileride daha başarılı olabiliyor. Örneğin: Üç yaşından önce yuvaya giden bir çocuğun liseye (*Gymnasium*) gitme olasılığı %55 artıyor.

Eğitim kurumları, buna okul öncesi eğitim de dahildir, çocukların dil gelişimi için tutarlı ikidilli programlar sunmalıdır. Böylelikle çocukların okul başarılarının da artacağından eminim. Çünkü dil bilimcilerin yaptıkları araştırmalar şunu gösteriyor: İkinci dilin, yani Almancanın, etkili öğrenimi ancak anadilinin sağlam temelleri üzerine kurulabilir.

Şu anki hükümeti ise anadili, ikidillilik ve dil gelişimi konusunda genelde çok yetersiz buluyorum. Hatta gelişmeye ters düşen kararlar alıyor. Örneğin bakım parası konusunda. Gittikçe artan sayıda göçmen kökenli aileler çocuklarını yuvalara gönderiyorlar. Üç ile altı yaş grubundaki çocukların sayısı Alman çocuk sayısına ulaştı. Bu, Federal Hükümet'ten açıklanan son Uyum Raporu'nda yazılı ve çok sevindirici bir gelişme. Hükümet ise bakım parası ile bu ailelerin çocuklarını şimdi evde tutmalarını istiyor. Bu çok saçma bir olay, özellikle evde Almancadan başka bir dil konuşuluyorsa. Kendiliğinden yüksek düzeyde iki veya çokdillilik gelişmez. Çocukların teşviğe ihtiyaçları var. Hükümet bu alanda yatırımlar yapmalı. Bazı yerlerde bu paralar yuvaların geliştirmesi için kullanılmalı. Bu geleceğe yönelik daha akıllıca yapılan bir harcama.

İki veya çokdilli yetişen çocuklar büyük potansiyele sahipler. Amaç bu potansiyelleri tanımak, ülkemizi zengin kılan çeşitliliği korumak ve çokdilliliği, farklı kültürlerde yetişmeyi ve aynı zamanda herkese toplumsal hayata katılımı için fırsat eşitliğini garantilemek. Kökensel, dinsel veya kültürel farklılıklar hiçe sayılmamalı, ama esas itibarıyla bir problem olarak da görülmemeli.

Elektronik Oturum İzni (Elektronischer Aufenthaltstitel / eAT)

Av. Fatma BOSTAN
Frankfurt (Main)

Yabancıların Almanya ve birçok Avrupa Birliği ülkesinde süreli ve süresiz dolaşımını düzenleyen oturum izni belgesi 2011 yılının Eylül ayına kadar pasaportun ilgili sayfasına yapılandırılan bir belge şeklinde düzenleniyordu. 1 Eylül 2011 tarihinden itibaren alışla gelmiş yapışkan etiket düzenlemesi iptal edildi ve aşağıda belirtilen oturum izinlerinde *Elektronik Oturum İzni* sistemine geçildi.

Oturma izni (*Aufenthaltsurlaubnis*)
Yerleşim Hakkı (*Niederlassungserlaubnis*)

Avrupa Topluluğu Süresiz Oturma İzni (*Erlaubnis um Daueraufenthalt-EG*)
İkamet Kartı (*Aufenthaltskarte und Daueraufenthaltskarte*)

İsviçre Vatandaşları İçin Oturma İzni (*Aufenthaltsurlaubnis für schweizer Staatsangehörige*)

Geçerli Avrupa Topluluğu Mevzuatı (EG Nr. 1030/2002 ve 380/2008) bütün Avrupa Birliği ülkelerini bu kartın kullanımıyla yükümlü kıldı.

Elektronik Oturum İzni banka kartı boyutlarında düzenleniyor ve bir de elektronik bilgi çipi içeriyor. Yeni olan yalnızca bu kartın formatı değil. Ayrıca fonksiyonları da onu eski uygulamadan farklı kılıyor. Bu kart, sahibinin devlet daireleriyle iletişiminde ve internet üzerinden yapacağı ticari işlerde kimlik kartı özelliği gösteriyor.

Bu kartın kullanımı, teknik olarak Alman vatandaşlarının sahip olduğu kimlik kartlarının kullanımının sağladığı kolaylıkları sağlıyor. Kartın online fonksiyonları da aynı Alman kimlik kartında olduğu gibi istendiği zaman kullanıma kapatılabiliyor.

Kartın üzerinde kişiye ait isim, soyisim, adres ve resim gibi kişisel bilgiler yanında kişinin biyometrik bilgilerinin saklı olduğu (parmak izi, biyometrik resim) bir çip de bulunmaktadır. Bu çipte kartın sahibi kişinin yabancılar hukuku bakımın-

dan sahip olduğu hak ve sınırlamalar kayıtlıdır. Bu bilgiler yalnızca polis ve yabancılar dairesi gibi yasal izne sahip olan kurumlar tarafından okunabilmektedir.

Avrupa Birliği vatandaşı olmayan üçüncü ülke vatandaşlarının Avrupa Birliği içinde geçerli olan oturum haklarının her türlü suistimale karşı daha iyi korunması için ve tüm Avrupa Birliği ülkelerinde bu konuda bir uyum sağlanması amacıyla tüm Avrupa Birliği ülkeleri bu kartın kullanımıyla yükümlü kılınmıştır.

Bu amaçla Federal Hükümet de yabancılar yasasını değiştirmek zorunda kalmıştır. Yeni kimlik kartı yalnızca pasaport ya da pasaport yerine geçen bir kimlik belgesiyle birlikte geçerlidir.

Elektronik Oturum İzni düzenlemesi ile Avrupa Birliği vatandaşı olmayan üçüncü ülke vatandaşlarına –çocuk yada yeni doğmuş bebek dahi olsa– kendilerine ait Elektronik Oturum İzni düzenlenmektedir. Elektronik Oturum İzni kartlarının süresi kişinin sahip olduğu oturma iznine göre değişir. Kartın süresi en fazla on yıl geçerlidir, yani süresiz oturma izni sahibi kişilerin alacağı Elektronik Oturum İzni kartı on sene boyunca geçerlidir. En geç on sene sonra yeni Elektronik Oturum İzni kartı alınması gerekir.

Elektronik Oturum İzni uygulaması önemli harç artışlarını da beraberinde getirmiştir.

Örneğin harçlar bir seneye kadar süreli oturma izni için 100 Euro, bir yıldan fazla oturma izinleri için 110 Euro, süresiz oturma müsadese harcı ise 135 Euro'dur.

Şimdiye kadar pasaport ve benzeri evraklar üzerine yazılan oturum izinleri sahip oldukları geçerlilik sürelerinin sonuna kadar, fakat her halükarda en geç 30 Nisan 2021 tarihine kadar geçerliliklerini korumaktadırlar.

Kiralık İşçilere (Zeitarbeiter) İlişkin Toplu Sözleşme

Hüseyin AYDIN IG Metall Genel Merkezi- Göç ve Uyum Bölümü

Bugün, 1 Kasım günü Almanya'da kiralık işçi olarak çalışanlar için işkolu zammı yürürlüğe giriyor. Bu bilhassa metal ve elektro sanayisinde çalışan çok sayıda kiralık işçi için önemli bir gündür. Onlar ödenecek zam ile oldukça daha iyi gelire sahip olacaklar. Bu başarı bizim bu yılın Mayıs ayındaki elde ettiğimiz toplu sözleşme sonuçlarımıza dayanmaktadır. Orada kiralık işçiler için işkolu zammı ve işçi temsilciliklerinde daha fazla söz hakkı verilmesini kararlaştırdık. Daha fazla söz hakkı ve eşit ücret ödeme yönünde daha büyük adımlar gibi toplu sözleşme çifte stratejimiz başarılı oldu. Önceden güvencesiz çalışanların bir kısmı için mesleki konularının iyileştirilmesine yönelik önemli katkıda bulunabildik.

Alt ücret grupları için 1 Kasım'dan itibaren geçerli olan zam, toplam olarak aylık brüt yaklaşık 175 Euro daha fazla gelir sağlamaktadır, üst gruplar için ise 414 Euro'ya kadar daha fazla olacak. Aralık ayında zam yüzde 20'ye yükselecek. O zamlarla aylık en fazla 1381 Euro ile kiralık işçi ücreti dokuz aylık devreye giriş süresinden sonra sözleşmeli sürekli çalışanların kıyaslanabilir ücretinin yaklaşık yüzde 80-90'ı seviyesine ulaşacak.

Ancak zam ödemesi sadece eğer kiralık işçi altı hafta veya daha fazla bir süreden beri gönderildiği işletmede çalışıyorsa, söz konusu olacaktır. IG Metall'in değerlendirmesine göre metal ve elektro sanayisinde neredeyse bütün kiralık işçiler bu zammı alacaklar.

1 Kasım'da yaklaşık 200.000 kişinin en az yüzde 15 gibi bir fark alacağını ya da iyi anlaşmalarla zaten aldığını tahmin ediyoruz. İşkolu zamları bir işletmede sürekli çalışanlarla aynı işi yapan kiralık işçilerin nihayet adil ücret almalarını da teminat altına almaktadır.

Ancak bizim toplu sözleşme anlaşmalarımız işveren kuruluşlarının bizden talep ettikleri gibi kiralık iş ile barış sağlamamız anlamına gelmiyor. Biz her zaman vurguladık ve vurgulamaya devam ediyoruz: Siyasetin kiralık işçi çalıştırmanın kötüye kullanılma olasılıklarını sona erdirmesi için çaba göstermesini, iş piyasasını yeniden ve sosyal olarak düzenlemesini talep ediyoruz. Bunun için baskı yapmaya devam ediyoruz, kampanyamız dahilinde de.

Toplu sözleşmelerimizle kiralık işçi olarak çalışanların durumunu, tabii ki sürekli çalışanların durumunu da iyileştirdik. Kötüye kullanma olasılıklarını sınırladık. Buna rağmen burada hala tam bir eşit ücret ve eşit muamele geçerli değildir.

Güvencesiz çalışmaları Federal Parlamento seçim kampanyalarında dile getireceğiz ve partilerden bu konuda cevap ve şeffaflık talep edeceğiz. IG Metall aşırı düşük ücret sektörüne karşı mücadele ediyor. Kiralık işçiler için işkolu zammı ile önemli bir

başarıya imza attık. İstisna sözleşmeleri artık ajandamızda yine tam tepede yer alıyor. Bunu bugünden itibaren kampanyamızın ağırlık noktası yapıyoruz "İş: güvenli ve adil". Düşük ücretler, kiralık işçi olarak çalışma ve güvencesiz çalışmanın diğer şekilleri bilhassa büyük bir kısmı Türkiye'den gelen göçmen işçilerin de sorunudur.

Tarafımızca 2011 yılında işletmelerde yapılan bir ankete göre Alman metal ve elektro sanayisinde çalışan göçmen kökenlilerin yapısal olarak dezavantajlı olduklarını tespit etmek zorunda kaldık. Yüksek bir kalifiyelik profili gerektiren ve kesin bir gelir vaat eden iş alanlarında göçmen kökenli meslektaşlarımız yetersiz sayıda temsil edilmektedirler. Oysa süreli iş mukavelesi ile çalışanlar ve kiralık işçiler arasında Alman meslektaşlarıyla kıyaslandığında sayıları çok daha fazladır.

Gerçekten kökene bağlı ayrımcılığın Alman iş piyasasında büyük bir rol oynadığını, yani örneğin her ikisi de eşit vasıflara sahip olmalarına rağmen Türk isimli bir adayın işe alınma şansının Alman bir adaydan daha düşük olduğunu tespit etmek durumundayız. IG Metall bu konuyu yoğun bir şekilde ele aldı ve işçi temsilcilikleri için bilhassa bir davranış planı hazırladı. Siyasi, pedagojik ve hukuki ilkelerin yanı sıra bilhassa pozitif uygulama örnekleri söz konusudur. Almanya'daki kültürlerarası açılıma katılan metal ve elektro sanayi işletmeleri bu davranış planında tanıtılmaktadırlar. İşyeri sendika temsilcileri ve işçi temsilcilikleri mevcut yapıları değiştirmeyi nasıl başardıklarını ve göçmenlerin işletmelerde katılımlarına nasıl olumlu bir katkı sağladıklarını tanımlamaktalar. IG Metall olarak bu eylem yardımıyla işletmelerde katılım ve şans eşitliğini yönlendirmeye bir katkı sağlamak ve kökene bağlı ayrımcılığın önemle dikkate alınması suretiyle kültürlerarası eşit tutma ve personel politikasının neden gerekli olduğunu, bu politikanın hangi imkânları sunduğunu ve bunun işletmelerde nasıl gerçekleştirilebileceğini belirtmek istiyoruz. Bizler göçmen kökenli erkek ve kadınların demokratik ve sosyal yaşama katılımlarını teşvik etmek istiyoruz.

Nüfusumuzun yüzde 20'den fazlası bir göçmen kökene sahiptir. Bu oran yoğun nüfuslu sanayi merkezlerinde daha da yüksektir. Göçmenler toplumda ve iş dünyasında doğal olarak bulunmalarına rağmen genellikle dışlanmaktadır: Yetersiz Almanca bilgisi sebebiyle, eksik kalifiyelik ve mesleki tecrübenin azlığı sebebiyle iş hayatında daha kötü imkânlarla sahiptirler. Bununla birlikte göçmen kadınların önceden olduğu gibi hala memleketlerinde edindikleri mesleklerinin kabul edilmesi için mücadele ettiklerini görüyoruz.

Gerçi 1 Nisan 2012 tarihinde "yurtdışında edinilen meslek diplomalarının tespiti ve kabulü" ile ilgili yasa yürürlüğe girdi, ancak delil olarak sunulması gereken belgeler

ile ilgili talepler hala çok yüksek. Burada acilen düzeltilmeye gidilmeli ve yurtdışında edinilen meslek diplomalarının kabulü kolaylaştırılmalıdır. Kiralık işçi olarak faaliyeti ne kadar vasıfsız ve ödemesi ne kadar kötüyse, göçmen kökenli çalışanların oranı o kadar yüksek oluyor.

Eğer buna karşı etkin bir çaba göstermezsek sorun gelecekte daha da büyümeye devam edecektir. Bilhassa genç göçmen kökenli insanlar iş piyasasına entegre edilmekte zorluk yaşamaktadırlar. Genç göçmen erkeklerin yaklaşık beşte biri eğitimin gelecek için önemli bir kaynak olmasına rağmen Almanya'daki eğitim şansı haksız bir dağılım gösterdiğinden okulu mezun olmadan terk ediyorlar. Bir ailenin maddi imkânı ve anne ve babanın eğitimi önceden olduğu gibi hala çocukların ve gençlerin eğitim şansını belirliyor. Hiçbir okul ve meslek diploması elde edemeyen göçmen kökenli gençlerin oranının yüksek olması da kabul edilir gibi değil. Burada siyaset ve işverenlerden göçmen kökenli çocukların ve gençlerin eşit şans elde edebilmeleri için tedbir almaları talep edilmektedir.

Göçmen kökenli insanlar iki kat daha fazla işsiz kalıyorlar ve iki kat daha fazla kötü işe sahip oluyorlar. Buna karşı etkin çaba göstermeliyiz. Almanya'da yanlış bir göçmen politikası kendini açık bir şekilde gösteriyor, zira günümüzün okul sistemi, çıraklık eğitimi ve iş piyasası durumuna bakıldığında burada hangi potansiyellerin israf edildiği açıkça görülmektedir. Bu durumların sebebinin kültürel veya dini farklılıklarda değil, aksine siyaset tarafından düzeltilmeyen kötü koşullarda aranması gerekiyor. Yükselme şansını sosyal statüye veya kökene bağımlı kılan bir eğitim sistemiyle hem insanların onurları rencide ediliyor ve yaşam perspektiflerini serbestçe yapılandırılmaları engelleniyor hem de ülkenin ekonomik gelişimi tehlikeye sokuluyor. Bununla birlikte iş piyasasında da bazı şeylerin değişmesi gerekiyor. Burada sorumluluk girişim politikası ve günümüzün iş piyasası politikasının yapılmasında yatmaktadır.

Bilhassa genç nesiller için geleceği güvenli meslek eğitim yerleri ve güvenceli işyerleri sağlanmalıdır. Onlar kiralık işçi olarak çalışmaya ve güvencesiz işlere sürüklenmemelidirler. Bizim ülkede uzmanlaşmaya, herkes için iyi mesleki eğitim şansı, aynı zamanda da uzman eleman azlığı konusunda adil fikir alışverişine ihtiyacımız var. Bu durumu değiştirmek için işletmede, toplu sözleşme görüşmelerinde ve toplum politikasında tartışmalara eleştirel olarak katılmamız gerekiyor. Bu haksızlığı ortadan kaldırmak için çaba göstermeliyiz. Buna IG Metall, göçmen kurumları ve işletmelerdeki aktif kişiler her gün katkıda bulunmaktadırlar.

Ancak bizim toplu sözleşme anlaşmalarımız işveren kuruluşlarının bizden talep ettikleri gibi kiralık iş ile barış sağlamamız anlamına gelmiyor. Biz her zaman vurguladık ve vurgulamaya devam ediyoruz: Siyasetin kiralık işçi çalıştırmanın kötüye kullanılma olasılıklarını sona erdirmesi için çaba göstermesini, iş piyasasını yeniden ve sosyal olarak düzenlemesini talep ediyoruz. Bunun için baskı yapmaya devam ediyoruz, kampanyamız dahilinde de.

Toplu sözleşmelerimizle kiralık işçi olarak çalışanların durumunu, tabii ki daima çalışanların durumunu da iyileştirdik. Kötüye kullanma olasılıklarını sınırladık. Buna rağmen burada hala tam bir eşit ücret ve eşit muamele geçerli değildir.

2012
95 Sayfa
İngilizce Broşür
ISBN 978-3-86649-374-2

Vernor Muñoz Sise Bürünmüş Deniz İnsan Hakları Yolunda Eğitim

İnsan hakkı olarak eğitim, insanlığın ataerkil toplum kalıplarından insan haklarının evrensel kültürüne geçişinin kapsamlı bir konusu olarak kavranmalıdır.

Uzun yıllar Birleşmiş Milletler Eğitim Hakları Özel Raportörlüğü yapan yazar, pedagojik düşünüş çerçevesinde çok yeni bir tez geliştirdi. Yazar, eğitimin niteliğini ve etkisini, yaşama onur veren toplumsal bir dilin gelişiminin unsurları olarak kavranmasını öneriyor.

Prof. Dr. Vernor Muñoz, Kosta Rikalı avukat, pedagoğ ve felsefeci. Ağustos 2004'ten Temmuz 2010'a kadar Birleşmiş Milletler Eğitim Hakları Özel Raportörü.

<http://www.avrupagun.eu/>

HELMUT
SCHMIDT

Çeviri Ödülü Ahmet Arpad'a

TURİZM ve Kültür Bakanlığı, Federal Almanya Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, İstanbul Goethe Enstitüsü, Robert Bosch Vakfı, S. Fischer Vakfı ve Ernst Reuter Vakfı tarafından 2010 yılından beri ortaklaşa verilen Almanca-Türkçe çeviri ödülü bu yıl Almanya'nın Stuttgart kentinde yaşayan çevirmen Ahmet Arpad'a verilecek.

8 Ekim 2012 - / Oya POYRAZ/ STUTTGART

Almanya ve Türkiye arasındaki manevi ve kültürel değişimi desteklemek ve edebiyat çevirmenlerinin kültürler arasında aracı olarak oynadığı önemli role dikkat çekmek amacıyla verilen ödül, başarılı çevirmenlere verilen "ana ödül" ve yetenekli genç çevirmenlere "destek ödülü" olarak iki dalda veriliyor.

Anaödül dalında ödül kazanan Ahmet Arpad'ın ödülü 16 Kasım'da İstanbul'da Alman Başkonsolosluğu'nda düzenlenecek törenle verilecek.

Ahmet Arpad kimdir?

Ahmet Arpad 1942 İstanbul'da doğdu. Orta ve lise öğrenimini Alman ve Avusturya okullarında tamamlayan Arpad, İstanbul Üniversitesi'ndeki Alman Dili Edebiyatı yüksek öğreniminin ardından 1968 yılında otelcilik öğrenimi amacıyla Almanya'ya geldi.

Münih yakınlarındaki Tegernsee Otelcilik Okulu'ndaki eğitimini tamamladı. Ankara'da askerlik görevini tamamladıktan sonra 1971 yılında tekrar Almanya'ya döndü ve Münih'te çalışmaya başladı. Çevirmen, fotoğraf sanatçısı ve gazeteci Arpad, başta Johannes Mario Simmel'in bütün eserleri olmak üzere

Heinrich Böll, Gerhard Hauptmann, Hermann Hesse, Stefan Zweig, Anna Seghers, Pablo Neruda, Thomas Bernhard ve Harry Mulisch gibi ünlü yazarların eserlerini Türkçe'ye kazandırdı. Son 30 yılda çektiği fotoğraflarıyla bugüne kadar 19 sergi açtı. 1994-1995 Abdi İpekçi Gezi Yazısı yarışması ikincilik ödülü sahibi Ahmet Arpad aynı zamanda PEN Türkiye Merkezi'ne, Çevirmenler Meslek Birliği'ne, Avusturya/Salzburg Üniversitesi bünyesinde kurulu Enternasyonal Stefan Zweig Cemiyeti'ne ve Stefan Zweig Centre'e de üyedir.

“Alman Eğitim Sistemi, Entegrasyon Politikaları ve Göçmenler” Sempozyumu 2012

Sempozyum Sunumu (Özet)

Zeynel Korkmaz

Bir ölçüde tekrar olsa da, önce genel bir tablo ortaya koymak istiyorum. *Statistisches Bundesamt*'ın verilerine göre, 2010-2011 eğitim yılında Almanya'da yabancı öğrenci sayısı 727 bin 30'dur. Bu sayı, toplam öğrenci sayısının %8,3'üne denk düşmektedir. Göçmen öğrencilerin okul dağılımına bakacak olursak, *grundschule*lerde %7,6, *hauptschule*lerde %19,4, *realschule*lerde %8,3, *gesamtschule*lerde %13,1, *gymnasium*larda %4,3 oranında göç kökenli öğrenci bulunmaktadır. Bu oran *förderschule*lerde, eski adıyla *sonderschule*lerde %13'tür.

Almanya çapında göç kökenli öğrencilerin %54,5'i *hauptschule* diplomasıyla eğitim sürecinin dışına çıkmaktadır. Bunun yanında %13,7 oranındaki göç kökenli öğrenci ise, hiçbir diplomaya sahip olmaksızın zorunlu eğitim süresini tamamlamaktadır. Böylece göç kökenli öğrencilerin %70'inin eğitim süresi zorunlu eğitim süresiyle sınırlıdır.

Şurası kesin ki, bu tablonun ortaya çıkmasında ekonomik, toplumsal, siyasal ve kültürel pek çok etmenin rolü vardır. Ama burada mevcut üçlü (Türkçe ifadesiyle 4+4+4) selektif eğitim sisteminin ve göçmenlere bakış açısının bu tablonun ortaya çıkmasındaki etkisini ele alacağız.

Herkes kabul edecektir ki, Alman eğitim sistemi selektif özelliğiyle belli önselliklere ve önyargılara dayanmaktadır. Çok basit ve yalın ifadeyle, işçinin çocuğu, özel bazı istisnalar dışında, her zaman işçi olacaktır. Eğitim görmüş ailelerin çocukları da, yine bazı özel durumlar dışında, her zaman eğitim gören ve görmüş çocuk olacaktır.

Bu yönüyle Alman eğitim sistemi, selektif yanıyla toplumsal kesimler arasında bir ayrımcılığa sahiptir. Bu ayrımcılık, Alman toplumsal hiyerarşisinin sürekliliğini sağlamaktadır.

İşte bu selektif eğitim sisteminin önsel ve önyargıya dayalı işleyişinin yaratmış olduğu ayrımcılık, göçmenlere ve göç kökenli çocuklara yönelik bir ayrımcılık olarak doğrudan yansımaktadır.

Göçmen, her şeyden önce “yerli” değildir, yani göçmendir, ama aynı zamanda niteliksiz işgücü olarak işçidir. Dolayısıyla Alman selektif eğitim sistemi açısından, en azından işçi olmaktan kaynaklanan bir sonuç üretmek durumundadır. Göçmen işçinin, işçi olması nedeniyle, onun çocuğu da işçi olacağından, selektif sistem tarafından belli bir okul düzeyinde elenmek/tasfiye edilme durumundadır. Göç kökenli çocukların Alman eğitim sürecinden tasfiye ya da elenmesinin ikinci (gerçekte birinci) nedeni göçmen aileden gelmesidir.

Burada karşımıza “entegrasyon” politikaları ve bu politikaların dayanakları (öncülleri) çıkmaktadır. Buna göre, göçmenler ya da göçmen işçiler, geri bir ekonomik, toplumsal ve kültürel ülkeden gelmektedir. Eğitim düzeyleri “akıl almaz” boyutta düşüktür, çoğunun okuma-yazması bile yoktur. Doğal olarak bu göçmen kitlesinin çocukları da böylesine bir gerilik içinde yaşama gözlemlerini açıklarından, bazı istisnalar dışında bu geriliği aşabilecek özelliklere ya da “genlere” sahip değillerdir. Dolayısıyla bu göç kökenli çocukların daha iyi eğitim almalarını sağlamak için gösterecek her çaba, kaynakların boşa harcanmasından başka bir sonuç vermeyecektir.

Elbette bu “entegrasyonatik” gerekçeyi pedagojik bazı saptamalarla tanımlamak ve desteklemek olanaklıdır.

Örneğin, göçmen ailenin “geri”liği, yani eğitimsiz oluşu, okuldaki çocuğunun derslerde karşılaştığı güçlükler karşısında, onların yardımcı olamayacakları demektir. Bu durumda ailesinden destek ve yardım alamayan çocuk, derslerde karşılaştığı sorunları (örneğin Matematik ve Almanca derslerinde) çözemeyecek, doğal ve kaçınılmaz olarak başarısız olacaktır. Oysa “eğitim görmüş” bir ailenin çocuğu böyle bir durumla karşılaştığında ailesinden yardım

olarak güçlüğü aşabilecek ve eğitimini sürdürebilecektir.

Yine eğitsel pratikten çıkartılarak “entegrasyon” öncülleri haline getirilen ikinci bir olgu vardır. Bu da, göçmenlerin ve göç kökenli çocukların yeterli düzeyde Almanca bilmedikleri ya da Almanca öğrenme yeteneğine/becerisine sahip olmadıklarıdır. Doğal olarak bu öncüllerden yola çıkan “entegrasyon” politikaları Almanca öğrenmeyi her şeyin önüne geçirmektedir.

Burada öğrenilmesi istenilen Almancanın da bazı ölçütleri bulunmaktadır.

Bu Almanca düzeyi, belli bir eğitime sahip olmayı sağlayan, Alman tarihini, sanatını ve siyasal yapısını tanımayı sağlayan, Almanya'nın gündemini izleyebilecek ve yorumlayabilecek bir düzeydir. Bunun yüksek bir standart oluşturduğu açıktır.

Buradan çıkan sonuç da çok açıktır: En iyi göçmen, Almanca bilen yüksek öğrenim görmüş göçmendir.

Bu durumda, eğitimsiz ya da düşük okul mezuniyetine sahip göç kökenli çocuklar “muteber” göçmenler olmamaktadır. Ama bu kesim, aynı zamanda “entegre olmayan” kesimdir ve gerekçesi de “yeterli ve gerekli düzeyde Almanca bilmemeleridir”.

Durum böyle saptandığında, çok açıktır ki, yapılması gereken, göçmenlerin ve göç kökenli çocukların dışlanması olamaz. Demokratik bir ülkede böyle bir şey düşünülemez bile. Öyleyse yapılması gereken, bu göçmen kitlenin ve onların çocuklarının “yeterli ve gerekli düzeyde Almanca öğrenmelerini” sağlamaktır. Bu aynı zamanda göç kökenli çocukların eğitim hakkına sahip olmaları ve bu hakkı kullanmalarını gerektirir.

Göçmen çocuklarının eğitim hakkı, ilkin eğitime katılabilmek üzere eğitim dili Almancasını edinmelerini öngerektir. Ancak göçmen çocuklarının dil edinimi, gerek anadilinde gerekse de Almancada, adeta Platon'un mağara benzetmesinde olduğu gibi, hayatlarında hiç terk etmedikleri, edemedikleri karanlık bir delhizde, arkalarında ateş yakılmış cisimlerin yalnızca duvara yansıyan gölgeleri üzerinden gerçekleşiyor. Maddelerin gölgelerde yansıyan geometrik şekilleri, bilenebilir, ama bilinmesine olanak tanımayan nesnelere tüm özellikleri arasında belki de en az bilgi sunan bir özelliğine işaret eder. Burada, sözcüklerin öğrenilmesi ve öğrenilen sözcük sayısının artırılması ne kadar önemliyse, anadilinde cümle kurabilmesi ve doğru cümle kuruluşunun öğrenilmesi de o kadar önemlidir. Bu sayede, fil, yüklem, nesne, özne, sıfat, zamir gibi dilbilimsel yapılar öğrenilmiş olacağı gibi, bunların eşdeğeri Almancaları da aynı biçimde öğrenebilecektir.

Bilimsel saptamadan yola çıkarsak, yani anadilini iyi bilen bir kişinin yabancı dili kolayca ve daha doğru biçimde öğreneceği saptamasından yola çıkarsak, bu durumda, Türkiyeli göçmen toplumunun çocuklarının Almanca öğrenmelerinde anadili yetersizliğinden kaynaklanan önemli bir engelle de karşı karşıya oldukları sonucuna varırız.

Göç kökenli çocuklar açısından buradaki sorun, Alman eğitim sisteminin selektif yapısından kaynaklanan seçicilik ve ayrımcılık noktasına henüz ulaşmadan karşı karşıya kaldığı bir sorundur. Dolayısıyla selektif sistem öncesinde, yani okul öncesinde başlayan bir eşitsizliğin öncelikle ortadan kaldırılması gerekir.

Tartışmasız bir gerçek vardır: Göçmen çocuklar ikidilli bir toplumsal ilişki içinde yaşamaktadır. Çokluk 3 yaşına kadar anadilyle büyümekte ve 3 yaşından itibaren *kindergarten*ler aracılığıyla Almancayla ve Alman toplumuyla ilişkiye girmektedir. Bu çocuklar, 3 yaşına kadar kendi aile ortamında ve anadilyle öğrendiği bilgileri Almancaya aktarmamaktadır. Alman çocuklarının ilk üç yılda öğrendiklerini ise hiç bilmemekteyler. Böylece *kindergarten*lerde

bir çatışkı ortamı oluşmaktadır.

Kaçınılmaz olarak, bu göçmen çocuklar, *kindergarten*lerde Alman bakıcıların ve Alman çocuklarının davranışlarını taklit etmeye zorlanmaktadır. Almanca sözcükler, bir tek şeyin bir tek karşılığı olan özel isim olarak ezberlenmektedir. Sözcükler arasında bağlantılar kurulmadığı gibi geçişler de yapılamamaktadır.

Türkiyeli göçmen çocukları, aile ortamında anadilini tam ve doğru olarak öğrenememektedir. Bunun bir nedeni, göçün kırsal kökenli oluşu iken, diğer nedeni Almanya'daki iki yarım-dillilik ortamıdır. Kırsal alanlara özgü bir Türkçe ile *kindergarten*lerde öğrenilen “sokak Almancası” bu iki yarım-dilliliğin ayırıcı özelliği, karakteristiğidir.

Türkiyeli göç kökenli çocuklar Almanca öğrenmeleri konusunda anadili yetersizliğinden kaynaklanan önemli bir engelle karşı karşıyadır. Bu nedenle, doğru ve yeterli Almanca dil edinimi için, her şeyden önce anadilindeki yetersizlik ortadan kaldırılmalıdır.

Almanca dil edinimi açısından da, Almancanın *kindergarten*lerde kendiliğinden öğrenilen bir “sokak dili” olmaktan kurtarılması gerekmektedir.

Bizim tezimiz, Türkiyeli göçmenlerin anadilini tam ve doğru öğrenmeleri durumunda, ikinci dili, yani Almancayı tam ve doğru öğrenebilecekleridir.

Tam ve doğru öğrenilmiş bir Almancaya sahip çocukların da, Alman “elemeci” eğitim sisteminin eşitsizliği içinde daha az eşitsiz olarak eğitim görebileceklerini iddia ediyoruz.

Die Gaste olarak bizim çözüm önerimiz, anadili temelinde programlı ve sistemli Almanca öğreniminin sağlanmasıdır. Bu amaçlar doğrultusunda yapılması gerekenleri şöyle sıralayabiliriz:

1) 3-7 yaş arasında, yani çocuğun okula başlayacağı yaşa kadar sürdürülecek olan, anadili üzerinde yükselen bir Almanca öğrenim programı hazırlanmalıdır. Çocuğun, kendi gelişimi içinde ve gelişimin evrelerine uygun olarak, nesnelere bilme, öğrenme ve kavrama sürecinde, kendi aile ortamından edindiği ve edineceği anadilindeki sözcükler ve kavramlar doğru ve gerçek Türkçeyle uyumlandırılmalı ve bu uyumlandırmaya paralel olarak Almanca sözcükleri ve kavramları öğrenmeye yönlendirilmelidir.

2) Bu program, zamandaş olarak aile tarafından da yürütülebilir biçimde hazırlanmalıdır.

3) Bu program, 3-7 yaş grubu için okul-öncesi eğitim programı olarak tasarlanmalıdır.

4) Bu programın uygulandığı yerler, ne yalın biçimde *kindergarten* olmalıdır, ne de yalın bir “dil okulu” olmamalıdır. Bu programda, çocuğun kendi doğal gelişim süreci esas alınmalıdır.

5) Bu programa çocuklar tamgün olarak katılmalıdır.

Bizim önerdiğimiz program, kesinkes “ikidilli *kindergarten*”ler oluşturulması değildir. “İkidilli *kindergarten*”ler, iki dili bilen bakıcıların çalıştığı çocuk bakımından ibarettir. Bu “ikidilli *kindergarten*”-lerde bakıcılar ne kadar eğitilmiş olurlarsa olsunlar, her durumda *submersiona* dayalı “*kindergarten*” mantığının sınırları içinde kalmaktadırlar. Bu nedenle, iki yarım-dilli çocukların ortaya çıkmasına yol açmaktadır. *Kindergarten* bakıcıları da, bu iki yarım-dilliliğin yetiştiren örnekleri olarak çocuğun karşısında yer almaktadır. Yine bizim önerdiğimiz program, kesinkes sıklıkla kullanılan anlamıyla “ikidilli eğitim programı” ya da “ikidilli okul sistemi” değildir. Tersine tek dilli eğitim sistemi için göçmen çocukların yeterli düzeye ulaştırılmasını amaçlar.

İşte bu aşamadan sonra, Alman eğitim sisteminin selektif (seçmeci/elemeci) yapısının yaratmış olduğu sorunlar ortaya çıkmaktadır...